

**KOTKANSAAARI – RUOTSINSALMEN
LINNOITUSKAUPUNKI
РОЧЕНСАЛЬМСКИЙ ПОРТЪ**

Kaupunkiarkeologinen inventointi

Päivi Hakanpää 2007

Museovirasto
Rakennushistoriansasto

KOTKANSAAARI - RUOTSINSALMEN LINNOITUS- KAUPUNKI

Kaupunkiarkeologinen inventointi

Päivi Hakanpää 2007
Museovirasto
Rakennushistorian osasto

Kantakartta © Kotkan kaupungin maankäyttöosasto 2007
Valokuvat © Museovirasto ja Kymenlaakson museo

URN:NBN:fi-fe200803041121

Arkisto- ja rekisteritiedot

Mj-rekisteritunnus:	1000007482
Kohde:	Ruotsinsalmi – Роченсальмский портъ (1790–1855), Kotka (1879)
Kuntanro:	285
Tutkimus:	Kaupunkiarkeologinen inventointi
Ajoitus:	Kotkansaari on ollut laidun- ja kaskimaata, jonka omistuksesta Kymenkartanon ja Sutelan kylät asukkaat ovat kiistelleet. Ruotsinsalmen linnoitusta alettiin rakentaa vuonna 1790. Linnoitus vihittiin käyttöön vuonna 1795. Linnoitus siirrettiin toiseen linnoitusluokkaan vuonna 1819. Linnoitus tuhoutui vuonna 1855 Krimin sodassa. Se siirtyi siviiliviranomaisten hallintaan vuonna 1855. Kotkan kaupunki perustettiin saarelle vuonna 1879.
Peruskartta:	3023 12 Kotka
Tutkimuslaitos:	Museovirasto rakennushistorian osasto
Kenttätyönjohtaja:	Päivi Hakanpää (FM)
Yhteistyötaho:	Ilkka Kaskinen (tutkija). Museoviraston rakennushistorian osaston Haminan toimipiste.
Kenttätyöaika:	11.6–14.6.2007 ja 29.8.2007
Tutkitun alueen laajuus:	1,35 km ² (135 ha)
Tutkimuksen kustantaja:	Kotkan kaupunki

Kirjallisuus:

- Airola, Olli & Harjunpää, Kaisa 1978:** *Ruotsinsalmen merilinnoitus 1790–1855. Rotšensalmskij port. Kymenlaakson museon julkaisuja No 1.*
- Fabricius, I., G. 1902:** *Sata vuotta sotaministeriön toimintaa ajalla 1802–1902. Insinöörihallinto.*
- Hultin, Herman 1904:** *Historik öfver Kotka Stad. Utgifven med anledning af stadens 25-års jubileum.* Kotka.
- Kauppi, Ulla-Riitta 1992:** *Elämää Ruotsinsalmen merilinnoituksessa. Kahden kruunun alla: Kymijoki rajana 1743–1811. Kymenlaakson maakuntaliitto, Kymenlaakson kesäyliopisto.* Kouvola.
- Kauppi, Ulla-Riitta 1993a:** *Kymenlaakson linnoitustyöt taloudellisena vaikuttajana 1700–1800-lukujen taitteessa. Kasarmin aidan kahden puolen (toim. Jussi T. Lappalainen) Suomen Historiallisen Seuran julkaisu. Historiallinen Arkisto 101.* Helsinki.
- Kauppi, Ulla-Riitta 1993b:** *Kustaa III:n sodan seuraukset; Ruotsinsalmen linnoituksen rakentaminen, rakennuskanta ja elämää linnoituksessa. Kymenlaakson maakuntamuseon julkaisuja 17.* Kotka.

- Kykyri, Marita 2006:** *Kauppatorin toriparkki; kaupunkiarkeologiaa Kotkansaarella. Muinaistutkija 2006:4.*
- Kymenlaakson rakennuskulttuuri. Kymenlaakson seutukaavaliiton julkaisu A:26. Kotka 1992.*
- Nimander, Päivi 1980:** *Selvitys Ruotsinsalmi-Kyminlinna linnoituksen jäänteistä ja toimenpide-ehdotelma. Kymenlaakson maakuntamuseon julkaisu no 2.*
- Niukkanen, Marianna 2004:** *Kaupungit muinaisjäänöksinä - kaupunkiarkeologia Suomessa. Städerna som fornlämningar - stadsarkeologi i Finland. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisu no 25. Helsinki.*
- Mattila, Veikko 1960:** *Pitäjän itsenäistymisestä Vanhan Suomen yhdistymiseen 1642–1812. Kymin historia I. Kouvola.*
- Miettinen, Timo 1998:** *Kymenlaakson historiaa. Kymenlaakson maakuntamuseon julkaisu no 26. Kotka.*
- Mökkönen, Teemu 2000–2003:** *Vaasa- ja suurvalta-ajan kaupunkiarkeologiset inventointiraportit. (<http://www.nba.fi/fi/kaupunkiarkeologia>)*
- Palmberg, H, 1938:** *Ruotsinsalmi. Lehtisiä Kotkanseudun historiasta. Kouvola.*
- Rosén, Ragnar 1953:** *Kotkan esivaiheet. Kotkan historia I. Helsinki.*
- Rosén, Ragnar 1960:** *Kymenkartano. Kymin historia I. Kouvola.*
- Immonen, Olli; Hyvönen, Heikki; Thomenius, Kristina; Nikkanen, Helena; Miettinen, Timo; Backström, Ragnar 1995:** *Kotkan Pyhän Nikolaoksen kirkon historia. Pieksämäki.*
- Saarinen, Juhani 1999:** *Kotka irtautuu Kymistä. Kymistä Kotkaan osa 1. Porvoo.*
- Soukka, Sirkka ja Olavi 1983:** *Kotkansaari, merkittävät ympäristöt ja rakennukset. Inventointi 1982. Kotka.*

Julkaisemattomat raportit ja muut arkistolähteet:

- Alanen, Pertti 1987:** *Venäläiset maavoimat Suomessa Nikolai I:n aikana. Suomen historian pro gradu –tutkielma. Tampere.*
- Ahvenisto, Tapani 1966:** *Ruotsinsalmen linnoitusten inventointikertomus. MV:RHOA.*
- Ahvenisto, Tapani 1967:** *Kotkan inventointikertomus. MV:RHOA.*
- Lempiäinen, Terttu 2007:** *Kotka Ruotsinsalmi, merisairaala. Makrofossiilitutkimus 2007. Tutkimusraportti. Biodiversiteetti- ja ympäristötutkimusosasto Turun yliopisto. MV:RHOA.*

Paikkatieto- ja tietokanta-aineistot:

Kotkan kaupunki, maankäyttöosasto: Kantakartta toimitettu huhtikuussa 2007.

Alkuperäinen tutkimusraportti:

Museoviraston rakennushistorian osaston arkisto (MV:RHOA), Helsinki.

Museoviraston perustietokortti:

Kotkansaari/Ruotsinsalmi

Роченсальмский портъ

Kunta 285

Perustamisvuosi 1790/1795-1855

Tarkenne vuonna 1879 paikalle perustettiin Kotkan kaupunki

Yleistä

- Linnoituksen rakennustyöt aloitettiin vuonna 1790 ja linnoitus vihittiin käyttöön 1795.
- Linnoituksen paikaksi valittiin Kotkansaari, joka oli metsää kasvava laidun- ja kaskimaata.
- Kotkansaarella oli aikaisemmin asutusta vain Sapokanlahden rannalla, jossa sijaitsi Kotkan torppa. Sen asukas mainitaan lähteissä ensimmäisen kerran 1600-luvun lopulla.
- Merivoimien kasarmialue ja satama rakennettiin saaren itäosaan.
- Härniemeen rakennettiin maa- ja merivoimien esikunta- ja upseeri-rakennukset, sekä tykistön kenraalin, amiraliteetin ja komendantin puutalot.
- Kaupunkimainen yhdyskunta muodostui saaren pohjoisosaan.
- Rakennustoiminta linnoituksessa hiljeni Paavali I:n hallitsijakaudella vuosina 1796-1801, mutta vilkastui uudelleen Aleksanteri I:n aikana vuosina 1801-1809.
- Kotkansaarella on arvioitu olleen noin 10 000 henkeä ennen Suomen sotaa.
- Linnoitus menetti merkityksensä Suomen sodan jälkeen 1810-luvulla.
- Se siirrettiin toiseen linnoitusluokkaan vuonna 1819.
- Linnoitus tuhoutui vuonna 1855 Krimin sodassa. Se siirtyi siviiliviranomaisten hallintaan vuonna 1855.
- Kotkan kaupunki perustettiin saarelle vuonna 1879.

Rakennukset

- Saaren itäosassa oli puinen kirkko, joka viereen rakennettiin Pyhälle Nikolaokselle omistettu tiilikirkko.
- Kaupungin kappeli ja kauppahalli olivat saaren keskiosassa.
- Merisairaala sijaitsi kaupungin lounaislaidalla, saaren länsirannalla. Sairaalan päärakennuksen keskellä oli kirkko.

Krimin sodan tuhot Englantilainen laivasto räjäytti ja poltti Ruotsinsalmen linnoituslaitteita ja sotilasrakennuksia.

Yhteystietoja

Kymenlaakson museo, Kotka (arkeologi Marita Kykyri, mari-ta.kykyri@kotka.fi)

Museovirasto, rakennushistorianosasto (intendentti Marianna Niukkanen, marianna.niukkanen@nba.fi)

Museovirasto, Haminan linnoitus (tutkija Ilkka Kaskinen, ilka.kaskinen@nba.fi)

Kaakkois-Suomen ympäristökeskus, Kouvola

www-museo

<http://www.kotka.fi>

www-kaupunki

<http://www.kotka.fi>

www-yke

<http://www.ymparisto.fi>

Sisällysluettelo

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT	2
Museoviraston perustietokortti:	4
1. Inventoinnin lähtökohdat ja tavoitteet	6
2. Kenttätyöt	7
3. Ruotsinsalmen historiaa ja asemakaavan kehitys 1700-luvun lopulta 1850-luvulle	8
3.1 Ruotsinsalmen linnoituskaupungin synty	8
3.2 Ruotsinsalmen asemakaava	11
3.3 Julkiset rakennukset	15
3.4 Sotasataman lakkauttaminen ja Krimin sodan tuhot	18
3.5 Ruotsinsalmen karttojen asemointi ja asemoinnin luotettavuus	19
4. Saaren alkuperäinen topografia ja aikaisemmat arkeologiset tutkimukset	24
4.1 Kaavoitetun alueen alkuperäinen topografia	24
4.2 Aikaisemmat tutkimukset	25
4.3 Kerrosten paksuudet ja syvyydet	29
5. Nykyiset katu- ja puistoalueet	30
6. Alueiden luokittelu, inventoinnin tulokset ja arkeologiset tutkimusmahdollisuudet	33
7. Raportin laatiminen	36
8. Yhteenveto	36
Liitteet:	
Liite 1 Inventointialueen rajaus	38
Liite 2 Arkeologiset tutkimukset	39
Liite 3.1 Vuoden 1797 kaupunkimittaus asemoituna kantakartan päälle	40
Liite 3.2 Vuoden 1801 kaupunkimittaus asemoituna kantakartan päälle	41
Liite 3.3 Vuoden 1844 kaupunkimittaus asemoituna kantakartan päälle	42
Liite 3.4 Vuoden 1859 kaupunkimittaus asemoituna kantakartan päälle	43
Liite 4 Taulukko Ruotsinsalmea kuvaavista kartoista	44
Liite 5 Tutkimuksellisesti ja suojelullisesti merkittävät alueet	50
Liite 6.1 Sähkö-, tele- ja maakaasuverkosto	51
Liite 6.2 Kaukolämpö- ja jätevesiverkosto	52
Liite 6.3 Sadevesiverkosto	53
Liite 7 Kohdetiedot	54

KOTKANSAAARI - RUOTSINSALMEN LINNOITUSKAUPUNKI

Kaupunkiarkeologinen inventointi

Päivi Hakanpää

Ruotsinsalmen linnoituskaupungin inventointi on jatkoa Museoviraston vuonna 2000 aloittamaan Vaasa- ja suurvalta-ajan kaupunkiarkeologiseen inventointihankkeeseen. Kotkan kaupunkiarkeologisen inventoinnin tarve on havaittu vilkastuneen rakennustoiminnan ja arkeologisten tutkimusten myötä. Tämän inventoinnin tuloksena on pyritty hahmottamaan vuonna 1790 perustetun Ruotsinsalmen linnoituskaupungin alue, jonka säilyneet vanhat kulttuurikerrokset ja rakenteet ovat muinaismuistolain rauhoittamia. Lähes 10 000 hengen yhdyskunnasta on jäljellä enää vain vähän näkyvää. Kotkansaarella on säilynyt linnoituksen aikaisista rakennuksista ainoastaan Pyhän Nikolaoksen kirkko ja kaksi ruutikellaria. Linnoitus lakkautettiin vuonna 1855. Suomen arkistoissa on yli 500 Ruotsinsalmen karttaa ja piirustusta, tai niiden kopioita. Näistä suurin osa on rakennuspiirustuksia. Linnoituskaupungin asemaakaava sai muotonsa 1790-luvun alussa ja se pysyi suhteellisen muuttumattomana. Suomen sodan seurauksena Ruotsin ja Venäjän raja siirtyi Pohjanlahdelle ja linnoitus menetti merkityksensä 1810-luvulla. Kaavoitettu alue alkoi vähitellen autioitua ja sen tontteja otettiin viljelykäyttöön. Käytöstä pois jääneitä sotilasrakennuksia alettiin purkaa 1820-luvulla. Jäljelle jääneistä rakennuksista suurin osa tuhoutui Krimin sodassa vuonna 1855. Yksityisten omistamat rakennukset selvisivät sodan tuhoilta sotilasrakennuksia paremmin. Ruotsinsalmen paikalle perustettiin vuonna 1879 Kotkan kaupunki.

1. Inventoinnin lähtökohdat ja tavoitteet

Kaupunkiarkeologia ja kaupunkien vanhat kerrostumat ovat nousseet yhä keskeisemmiksi aiheiksi muinaisjäännösten tutkimuksessa ja suojelussa 1980-luvulta lähtien. Keskiaikaisista kaupungeista on tehty arkisto- ja karttatyöskentelyyn pohjautuvat arkeologiset perusselvitykset jo 1980-luvulla. Vaasa- ja suurvalta-ajan kaupunki-inventoinnit aloitettiin vuonna 2000.¹ Kotkan kaupunkiarkeologisen inventoinnin tarve on havaittu vilkastuneen rakennustoiminnan ja arkeologisten tutkimusten myötä. Muinaismuistolaki (295/1963) koskee ensisijaisesti ennen 1700-lukua perustettuja kaupunkeja ja niiden isoonvihaan (v. 1713–1721) mennessä rakennetuilla alueilla sijaitsevia, säilyneitä kulttuurikerroksia. Rauhoitus voi kuitenkin koskea myös nuorempia alueita ja nuorempia kaupunkeja, mikäli niillä on tutkimuksellista merkitystä.² Kotkansaarelle muodostui Ruotsinsalmen merilinnoituksen ja sotasataman yhteyteen kaupunkimainen yhdyskunta. Se oli asukasluvultaan Turun jälkeen yksi suurimmista nykyisen Suomen alueella sijainneista kaupunkimaisista taajamista. Vanhan Suomen alueella sen merkitys oli huomattava. Ruotsinsalmen linnoitusalueen kulttuurikerrokset ja rakenteet ovat muinaismuistolain rauhoittamia.

¹ Niukkanen 2004, 6; Mökkönen 2000–2003, Vaasa- ja suurvalta-ajan kaupunkiarkeologiset inventoinnit; Hakanpää 2007, Vaasan kaupunki-inventointi.

² Niukkanen 2004, 39.

Ruotsinsalmen linnoituskaupunki on yksi muinaisjäänös, joka on säilynyt eri tavoin eri osiltaan. Inventoinnin tavoitteena oli selvittää, millä alueilla Ruotsinsalmen kaavoitetun taajaman kulttuurikerrostumat ovat todennäköisesti säilyneet ja millä tuhoutuneet. Kulttuurikerroksella tarkoitetaan ihmistoiminnan seurauksena muodostuneita maakerroksia rakenteineen ja esineistöineen. Ruotsinsalmen kaupunkimainen yhdyskunta sijoittui Kotkansaaren pohjoisosaan, suunnilleen nykyisen Puutarhakadun pohjoispuolelle, Eteläpuistokadun ja Ruukinkadun väliselle alueelle. Kaupungin länsiosassa sijaitsi merisairaala ja itäosassa sotasatama. Ruotsinsalmen aikaiset kerrostumat ajoittuvat 1790-luvulta aina 1850-luvulle asti. Inventoinnissa on käytetty samaa periaatetta kuin Vaasa- ja suurvalta-ajan kaupunki-inventoinneissa. Kaupunki-inventoinnin ulkopuolelle on jätetty linnoituslaitteet ja niihin liittyneet rakennukset, kuten ammus- ja ruutikellarit. Inventointiin ei ole sisällytetty myöskään kaupunkimaisen taajaman ulkopuolella olleita sotilasarakennuksia, kuten Fort Katariinan linnoituksen kasarmeja ja linnoituksen läheisyydessä sijainnutta laboratoriota.

Kaupunkiarkeologisen inventoinnin lähtökohtana on ollut historiallinen karttamateriaali. Suurin osa Ruotsinsalmea koskevasta arkistomateriaalista on Venäjällä. Kansallisarkistossa on joitakin venäläisiä sotilasasiakirjoja, mutta aineiston yksityiskohtainen luettelointi on vasta käynnistetty. Ruotsinsalmea koskeva aineisto on pääasiassa venäjänkielistä. Kaupunkimaisen yhdyskunnan sijainti ja rajat on merkitty vanhoihin karttoihin. Ruotsinsalmesta valittiin tarkastelun kohteeksi neljä karttaa, joihin oli merkitty tonttien lisäksi rakennukset ja niiden omistajat. Kartoista kaksi on vuosilta 1797 ja 1801, jolloin Ruotsinsalmessa elettiin vilkkaan toiminnan aikaa. Kolmas kartta oli vuodelta 1844 ja neljäs Krimin sodan jälkeiseltä ajalta, vuodelta 1859. Tunnettujen rajojen sisällä määriteltiin eri alueiden säilyneisyys käytettävissä olleiden lähteiden ja paikalla tapahtuvan maastotarkastuksen perusteella. Inventoinnin yhteydessä ei kaivettu koekuoppia tai -ojia, joten säilyneisyysluokat ovat todennäköisyyksiä. Inventointi antaa kuvan siitä, mitä on jo menetetty ja mitä vielä on jäljellä. Inventoinnin tarkoituksena on tuottaa kaavoittajille, rakennuttajille sekä tonttien omistajille jo etukäteen tietoa todennäköisistä muinaisjäänösalueista. Tällöin on mahdollista varautua toimenpiteisiin jo suunniteltaessa sellaista rakentamista, jolla voi olla muinaisjäänöksiä tuhoava tai vahingoittava vaikutus. Muinaisjäänösalueet tulisi ensisijaisesti rauhoittaa rakentamiselta ja kaivutöiltä.

2. Kenttätyöt

Ennen kenttätutkimusta kerättiin Ruotsinsalmen linnoituskaupungista perustietoja. Tällaisia olivat muun muassa tiedot arkeologisista tutkimuksista ja karttatiedot. Vuoden 1801 kartta muutettiin digitaaliseen muotoon ja samaan mittakaavaan kuin nykyinen kantakartta. Kenttätöiden jälkeen digitointia tarkennettiin, minkä lisäksi asemointiin kolme muuta Ruotsinsalmen karttaa 1700- ja 1800-luvuilta.

Kenttätöihin käytettiin neljä työpäivää kesäkuussa 2007. Tuolloin inventoitiin 1800-luvun alun karttoihin merkitty Ruotsinsalmen kaavoitettu alue kasarmialueineen. Kaavoitetulle alueelle ulottuneet nykyiset tontit tarkastettiin yksitellen. Elokuussa inventoitiin vielä yhden kenttätyöpäivän aikana Kivisalmen kasarmialueet. Kenttätöitä varten digitointiin vuoden 1824 kartta, jossa näkyy Kivisalmen kasarmialueen kolmannen rakennusvaiheen aikana rakennetut sotilasarakennukset. Näiden paikat tarkistettiin maastossa. Tonteista, joiden Ruotsinsalmen ai-

kaiset kerrostumat olivat todennäköisesti kokonaan tai osittain säilyneet, kirjattiin nykyinen rakennuskanta, ja joissain tapauksissa myös puretut rakennukset. Kunnallisteknisten kaivantojen vaikutus vanhoihin kerrostumiin arvioitiin Kotkan kaupungilta saatujen putki- ja kaapelikarttojen avulla.

Jokaisen kohteen tiedot täytettiin inventointitietokantaan, johon lisättiin myös tontin Ruotsinsalmen aikaiset asukas- ja rakennustiedot vuosien 1797 ja 1801 kartoista. Tonttien säilyneet alueet rajattiin kantakarttaan ja tonteista otettiin yleiskuvia. Tietoja ei kirjattu niistä tonteista, joiden kerrostumat olivat todennäköisesti tuhoutuneet. Ruotsinsalmen aikaiset kaupunkikerrostumat ovat ohuita ja lähellä maan pintaa, minkä vuoksi kevytkin maanmuokkaus on jo tuhonnut niitä. Näin ollen Ruotsinsalmen kerrostumat poikkeavat keskiajalla ja Vaasa-ajalla perustettujen kaupunkien kerrostumista.

3. Ruotsinsalmen historiaa ja asemakaavan kehitys 1700-luvun lopulta 1850-luvulle

3.1 Ruotsinsalmen linnoituskaupungin synty

Kotkansaari on ollut Kymenkartanon niitty- ja laidunmaata ainakin 1500-luvulta lähtien. Saarta on käytetty myös kaskiviljelyyn ja puutavaran hankintaan. Saaren eteläosassa on sijainnut Kotkan torppa, jonka ensimmäinen asukas mainitaan nimeltä 1600-luvun lopulla. Saaren käytöstä ja omistuksesta käytiin 1700-luvulla kiistaa Kymenkartanon ja sen entisten lampuotikylien välillä.³

Ruotsinsalmen meritaistelun jälkeen Kotkansaaren ja sen vesistöalueen sotilaallinen merkitys oli kasvanut huomattavasti.⁴ Ruotsinsalmen linnoittamissuunnitelmat aloitettiin jo Kustaan sodan lopulla. Työt käynnistyivät vuonna 1790.⁵ Merilinnitys rakennettiin Kotkansaarelle ja sitä ympäröiville pienille saarille. Merilinnitys koostui useista linnoituksista, linnakkeista ja pattereista.

Kotkansaaren päälinnitys rakennettiin kallioiselle Katariinanniemelle. Hovinsaaren ja Kotkansaaren välinen Kivisalmi sai oman linnakkeen, ja salmen yli rakennettiin silta. Saarelle valmistui lisäksi redutti Kotka ja kuusi patteria. Pattereiden vieressä olivat ruutikellarit.⁶ Sotatasama sijoitettiin suojaisaan Portunlahteen, joka oli Kuutsalosta Kymijoen Huumanhaaraan ja Korkeakoskenhaaraan johtavan meriväylän varrella. Sataman viereen nousi merivoimien kasarmit, muona-, purje- ja köysimakasiinit, sekä pajat ja hiilivaja. Satama-aitaiden välisellä pienellä niemellä sijaitsivat tervaamo ja perämiesten talo. Näiden lisäksi merivoimilla oli oma korpputehdas ja tallit saaren itärannalla, Stora-Enson nykyisten konttorirakennusten paikkeilla. Härniemeen rakennettiin maa- ja merivoimille puiset esikunta- ja upseerirakennukset sekä tykistön kenraalin, amiraliteetin ja komendantin puutalot. Maavoimien puu-

³ Rosén 1960, 188; Rosén 1953, 21, 30–33; Mattila 1960, 429.

⁴ Rosén 1953, 46; Airola & Harjunpää 1978, 13.

⁵ Airola & Harjunpää 1978, 15–16.

⁶ Kartta vuodelta 1820 ja päiväämättömät kartat, Ruotsinsalmi VIK 413, VIK 418, ja VIK 422; Kartta vuodelta 1801 KA55 M21/11.

kasarmit sijoittuivat Härniemen ja merivoimien kasarmien väliin. Fort Katariinan linnoituksen ja siltalinnakkeen viereen rakennettiin omat tiilikasarmit, joista Fort Katariinan kasarmi toimi Krimin sotaan saakka Fort Slavan linnoituksen pääkomennuskunnan majoitustilana. Katariinanniemelle rakennettiin tykistön laboratorio ja ruutikellari sekä Pookinmäelle majakka. Tykistön puisto sijaitsi Portunlahden satama-altaan vieressä ja Merivoimien paraati- ja harjoituskenttä nykyisen torin ja kauppakeskuksen paikkeilla. Harjoituskentän viereen rakennettiin kivinen ruutikellari, joka ympäröitiin tiilimuurilla.⁷ Varuskunnassa oli kahden eri sotilashallinnon alaisia rakennuksia, jotka olivat laivaston, tykistön ja insinöörikomennuskunnan käytössä.⁸

Kuva. Kivisalmen linnoituksesta on vielä jäljellä ruutikellari. Päivi Hakanpää MV:RHO

Katariina II lähetti keisarinlipun ja standardinsa nostettavaksi linnoituksen salkoon vuonna 1792. Ruotsinsalmen linnoitus vihittiin vuonna 1795 ruhtinas Konstantinin tarkastuksen yhteydessä. Rakennustoiminta linnoituksessa hiljeni Paavali I:n hallitsijakaudella vuosina 1796–1801, mutta vilkastui uudelleen Aleksanteri I:n aikana vuosina 1801–1809.⁹ Ruotsinsalmi ei ollut juridisesti kaupunki. Sen ainoa hallinnollinen elin oli komendantin kanslia. Rakennusasioita hoiti insinöörihallinto. Komendantti sai käskynsä sotakollegiolta ja laivasto amiraliteetiltä.¹⁰ Siviiliväestön oikeusasiat määrättiin vuonna 1796 Haminan maistraatin alaisiksi.¹¹ Ruotsinsalmessa oli asukkaita vuonna 1802 yhteensä 8259 henkeä.¹² Väkiluku kasvoi 1800-luvun alussa, ja on arvioitu ennen Suomen sotaa linnoitusyhdyskunnassa asuneen lähes 10 000 henkeä.¹³ Saaren väkimäärä väheni sodan jälkeen huomattavasti, ja vuonna 1818 oli

⁷ Kartta vuodelta 1801 KA 55 21/11; Airola 1978, 76; Kartta vuodelta 1829 VIK 18.

⁸ Kartta vuodelta 1801 KA 55M 21/11; Kauppi 1993a, 65.

⁹ Rosén 1953, 54; Airola & Harjunpää 1978, 18, 52–54.

¹⁰ Kauppi 1993a, 65.

¹¹ Kauppi 1993a, 67.

¹² Rosén 1953, 59–60.

¹³ Airola & Harjunpää 1978, 90.

sotilaita enää hieman yli 2000 henkeä. Kotkansaarella oli arvion mukaan enää noin 300 asukasta vuonna 1836.¹⁴

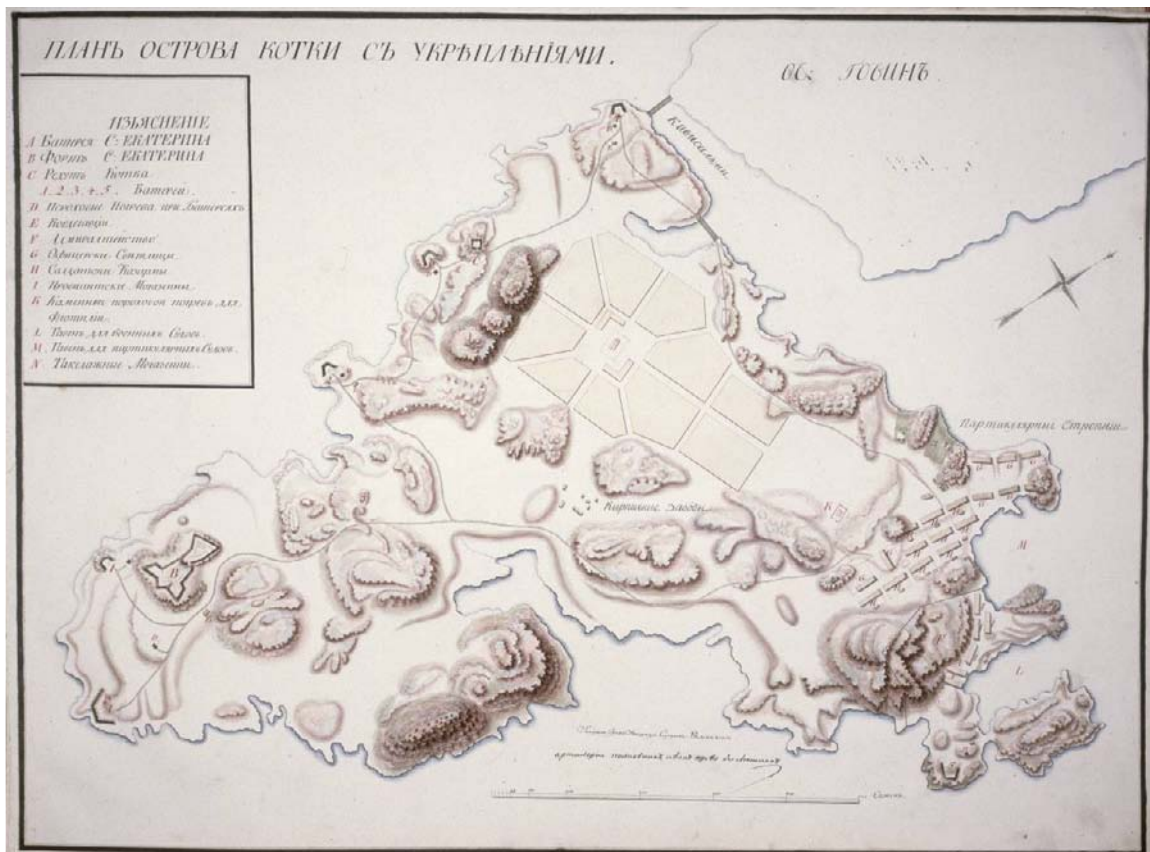

Kartta. Päiväämättömän kartta on peräisin 1790-luvun lopulta tai aivan 1800-luvun alusta. Karttaan on merkitty myös tonteilla sijainneet rakennukset. (Ruotsinsalmi VIK 5, yksityiskohta).

¹⁴ Fabricius 1902, liite LXVIII (käännös E.J. Kokko); Rosén 1953, 66.

3.2 Ruotsinsalmen asemakaava

Ruotsinsalmen kaupunkimaisen taajaman asemakaavasuunnitelma on säilynyt vuodelta 1792. Karttaan on merkitty suurin osa linnoituslaitteista sekä Portunlahden ja Härniemen rannoille rakennetut kasarmit ja esikuntarakennukset. Näiden viereen oli pohjoisrannalle muodostunut jo kolme korttelia rakennuksineen. Karttaan on myös merkitty Sapokanlahden pohjoispuolelle tiilitehtaat. Kaupunkialue oli suunniteltu kallioiden väliseen laaksoon. Saaren länsipäässä, Haukkavuoren alapuolella, oli neliön muotoinen aukio. Sen ympärillä oli kahdeksan korttelia. Säteittäiset kadut johtivat aukiolle, jonka kahdessa kulmassa oli rakennukset. Aukion keskellä oli kirkko. Ainoastaan kaksi korttelia sijoittui aukion ulkopuolelle, kasarmialueen suuntaan.¹⁵ Suunnitelma on merkitty Suvorovin ja Steinheilin tekemäksi.

Kartta: Ruotsinsalmen suunnitelmakartta vuodelta 1792. (RGAVMF.F.3L. op.26.D.1716.s.14, Kyhika).

Kaupunkitaajama toteutui kuitenkin hieman toisin. Vuosien 1795 ja 1797 kaupunkimittauksissa taajama on saanut jo hahmonsaa.¹⁶ Kaavoitettu alue muodostui saaren pohjoisosaan, suunnilleen nykyisen Ruukinkadun ja Heikinkadun väliselle alueelle. Kaakossa se ulottui nykyisen Puutarhakadun paikkeille. Kaupunkialueen halkoi armeijan paraati- ja harjoituskentäl-

¹⁵ Kartat vuodelta 1792, RGAVMF.F.3L. op.26.D.1716.s.14 ja s.13. (Kyhika).

¹⁶ Kartta vuodelta 1795, RGAVMF.F.3L. op.23.D.945.L.1,1a (Kyhika); Kartta vuodelta 1797; RGAVM F.326 op.1 D. 11931. (KA 55M 21/15. Ruotsinsalmi 1 nro 21).

tä alkanut kanaali, joka laskee Mutalahteen. Kanaalin yli johti viisi siltaa. Puiset sillat oli tarvittu. Kauppa- ja kaupungin kappelin luona oli aukio, jonka kohdalla kanaali teki mutkan. Kanavan molemmin puolin kulki katu. Kanaaliin laskee myös harjoituskentän ympärille kaivettu avo-oja, joka kaivaushavainnoista päätellen on ollut 1,5 metriä leveä ja lähes metrin syvä. Karttojen mukaan kanaalin leveys on ollut yli viisi metriä. Kanaali oli kaivettu kallioiden väliin muodostuneeseen laaksoon. Todennäköisesti kanaalin tarkoitus oli kuivata soista maaperää.¹⁷

Kanaalin pohjoispuolelle oli kaavoitettu 24 kpl mitoiltaan ja muodoiltaan vaihtelevaa korttelia. Osa näistä oli suorakaiteen tai suunnikkaan muotoisia. Alueella oli myös muodoltaan epämääräisiä, maastoon sovitettuja kortteleita. Saaren pohjoisrannalta johti säteittäiset kadut kohti kanaalia. Mutalahden sillalta alkoi kaareva katu, joka haarautui harjoituskentän kohdalla. Toinen haara päättyi maavoimien kasarmialueelle ja toinen johti Härniemeen. Aivan rannan tuntumassa oli toinen, lyhyt ja kaareva katu, joka kiersi nykyisen Palotorninvuoren. Pohjoisrannan tonttien koot vaihtelivat. Suurimmat asutut tontit olivat pinta-aloiltaan lähes 9000 m² ja pienimmät vain vähän yli 340 m². Tiheimmin rakennetut tontit sijaitsivat Härniemen ja harjoituskentän välisellä alueella.¹⁸

Jo vuoden 1792 suunnitelmakarttaan oli merkitty asuttuja tontteja, jotka vuosien 1797 ja 1801 kartoissa olivat saaneet numerot 1-3 sekä 7 (vuonna 1801 tontti nro 40). Vanhimmat tontit sijaitsivat aivan Härniemen kasarmialueen viereen, nykyisen Laivurinkadun, Kauppakadun, Satamakadun ja Vuorikadun väliselle alueelle. Tonttien asukasluetteloon oli merkitty pääasiassa pietarilaisia ja haminalaisia kauppiaita, sekä laivaston henkilökuntaa.

Kanaalin eteläpuoliselle alueelle oli vuoden 1795 kartan mukaan kaavoitettu viisi korttelia, jotka olivat pohjoispuolen kortteleita säännöllisempiä. Kasvavan yhdyskunnan tarpeita ajatellen oli karttaan hahmoteltu kaksi uutta korttelia ja merisairaalan tontti. Korttelien määrä kasvoi kymmeneen 1800-luvun alussa. Kaavoitettu alue ulottui nykyiselle Puutarhakadulle. Alueen lounaislaidalla sijaitsi Ruotsinsalmen merisairaala. Se oli vielä vuoden 1795 kartassa sijoitettu hieman etelämmäksi kuin vuoden 1801 kartassa. Suurin osa kortteleista oli suorakaiteen muotoisia. Ainoastaan kanavan varren kortteleiden muodot myötäilivät kanavan reunaa. Pitkille ja kapeille tonteille oli rakennukset sijoitettu pääty kadulle päin. Tiheimmin oli rakennettu lähellä kirkkoa olevat korttelit. Kaupungin eteläreunan kortteleista useat olivat vailla rakennuksia. Suurimmat tontit olivat kooltaan lähes 7700 m² ja pienimmät hieman yli 600 m². Alueen läpi kulki kaksi pitkää, kaakko-luodesuuntaista katua. Toinen kaduista johti merisairaalaan Pyhän Nikolaoksen kirkolle. Sen alkupää kulki suunnilleen nykyisen Kymenlaaksonkadun paikkeilla aina nykyiselle linja-autoasemalle asti. Toinen kaduista alkoi nykyisen kaupunginsairaalan itäpuolelta. Se yhtyi nykyisen Kapteeninkadun kohdalla aukioon ja jatkui Ruotsinsalmen kanavan molemmin puolin aina nykyiselle Ruotsinsalmenkadulle asti. Katu oli suunnilleen nykyisen Keskuskadun kohdalla. Kaavoitetulla alueella oli useita lyhyitä poikkikatuja, joiden leveydet vaihtelivat.¹⁹

¹⁷ Kartta vuodelta 1797; RGAVM F.326 op.1 D. 11931. (KA 55M 21/15. Ruotsinsalmi 1 nro 21); Kartta vuodelta 1801 KA 55M 21/11; Kauppi 1993a, 59; RGVIA, F935. op. 2 d.66; Kykyri 2005, 60; Hultin 1904, 20.

¹⁸ Kartta vuodelta 1797; RGAVM F.326 op.1 D. 11931. (KA 55M 21/15. Ruotsinsalmi 1 nro 21); Kartta vuodelta 1801 KA 55 21/11.

¹⁹ Kartta vuodelta 1795, RGAVM F.3L. op.23.D.945.L.1,1a (Kyhika); Kartta vuodelta 1797; RGAVM F.326 op.1 D. 11931. (KA 55M 21/15. Ruotsinsalmi 1 nro 21); Kartta vuodelta 1801 KA 55 21/11.

Kartta: Ruotsinsalmen sotasataman kartta vuodelta 1795 (RGAVMF.F.3L. op.23.D.945.L.1,1a, Kyhika).

Kanaalin eteläpuolella asui laivaston matruuseja, kirvesmiehiä ja tilkitsijöitä. Kanaalin varren suurilla tonteilla asui everstien, kapteenien sekä komissaarien lisäksi muutamia kauppiaita. Vuoden 1797 karttaan on merkitty nykyisen Toivo Pekkasin puiston itäosassa sijainneiden tonttien asukkaiksi Ruotsinsalmen majureita sekä kapteeni ja lääkäri.²⁰

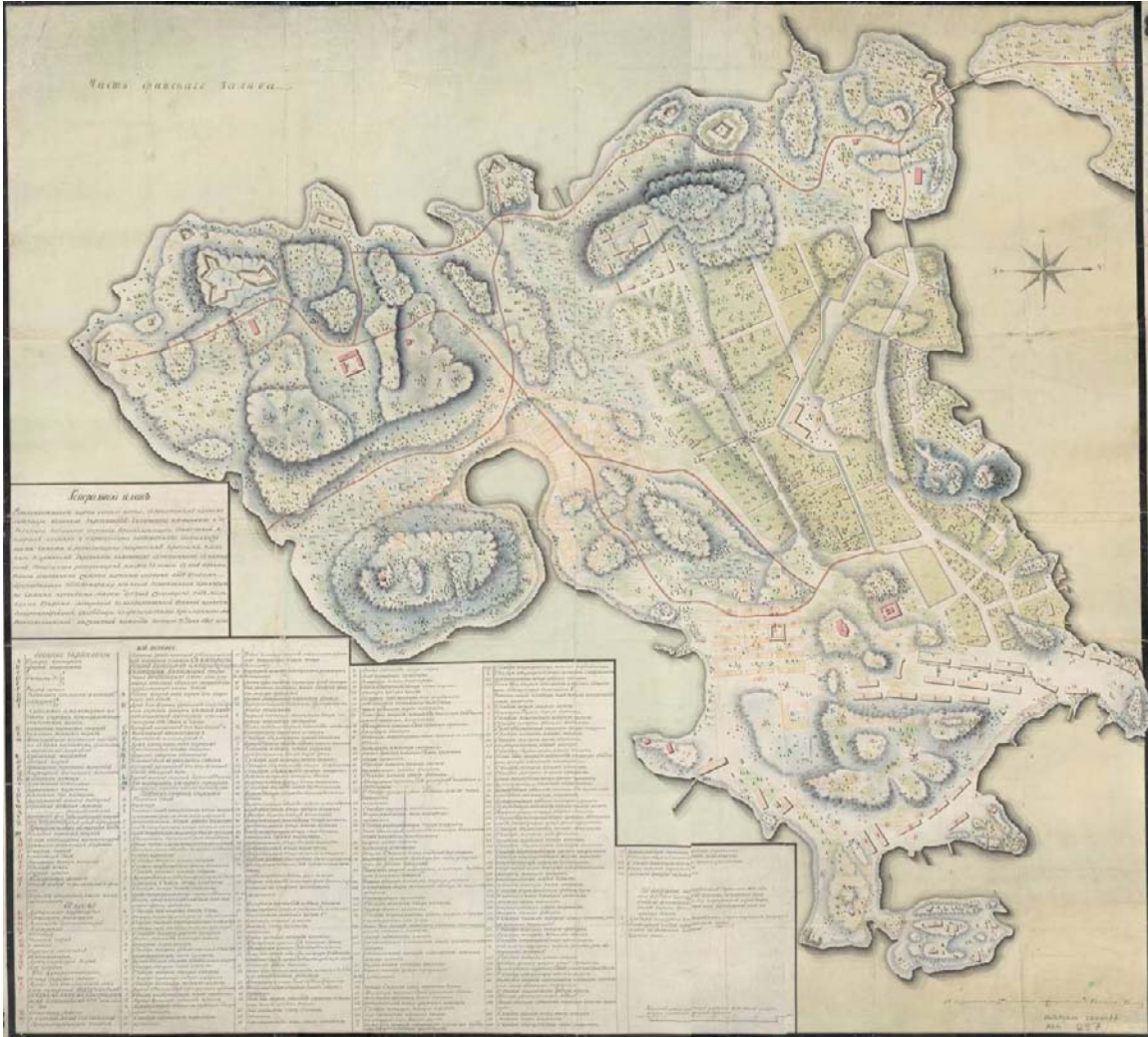
Ruotsinsalmen yhdyskunnan kasvu käy ilmi tonttien lukumäärän lisääntymisestä, vaikka itse kaavoitetun taajaman pinta-ala ei suuresti kasvanutkaan. Tontteja oli vuonna 1795 hieman alle 40. Vuosien 1797 ja 1801 karttoihin on merkitty 170 tonttia. Kaikkia ei ollut asutettu. Rakentamattomien tonttien osalta jää avoimeksi, saivatko nämä väkimäärän lisääntyessä asukkaat. Käytössä ei ole ollut karttaa, johon olisi merkitty taajaman tonttien tilanne ennen Suomen sotaa. Tuolloin Ruotsinsalmessa oli asukaita arvion mukaan lähes 2000 henkeä enemmän kuin 1800-luvun alussa. Kaupunkimaisen taajaman laajuus oli hieman yli 62 hehtaaria.

Varuskunnan tyhjilleen jääneitä rakennuksia alettiin purkaa 1820-luvulla, ja käyttökelpoista materiaalia käytettiin muualla, mm. Kymninlinnan korjaustöissä.²¹ Kaupunkimainen taajama oli 1840-luvulle tultaessa menettänyt tiiviin rakenteensa, ja kasvimaat sekä muut viljelykset olivat vallanneet tonttimaita. Rakennuksia oli enää hieman yli 30 tontilla. Muutamilla tonteilla kehitys oli päinvastaista. Rakennusmaaksi oli nimittäin otettu sellaisia tontteja, jotka vielä 1790-luvun lopulla ja 1800-luvun alussa olivat olleet asumattomia. Kaupungin kolme pitkä

²⁰ Kartta vuodelta 1797; RGAVM F.326 op.1 D. 11931. (KA 55M 21/15. Ruotsinsalmi 1 nro 21).

²¹ Kartta vuodelta 1829, Ruotsinsalmi VIK 18; Venäläiset sotilasasiakirjat 16353, Suomen insinöörihallinnon piirikanslian asiakirjavihko 167, kirje 10.8.1839, KA.

pääkatua ja kanaali muodostivat edelleenkin taajaman rungon. Tiheimmin oli asuttu harjoituskentän pohjois- ja lounaispuoliset korttelit. Kanaalin eteläpuolella oli enää vain muutamia asuttuja tontteja.²² Krimin sodan päättymisen ja linnoituksen lakkauttamisen jälkeen piirretyssä kartassa on kaupunkimaisen taajaman vanhin osa, eli harjoituskentän pohjoispuoliset korttelit, autioitunut yhtä tonttia lukuun ottamatta. Rakennuksia oli vielä 30 tontilla. Suurin osa sotilasrakennuksista oli vaurioitunut Krimin sodassa. Karttaan on vielä merkitty kanaali ja taajaman kolme pitkittäistä katua. Monet, pienet poikittaiskadut ovat jo hävinneet.²³

Kartta: Ruotsinsalmen sotasataman karttaan on merkitty kortteleiden ja tonttien lisäksi rakennukset ja kavit. Tontit on numeroitu ja kartan selitysosaan on kirjattu tonttien asukkaat. (Kartta on vuodelta 1801. KA 55M 21/15).

²² Kartta vuodelta 1844, KA/MH G9 9/4-9.

²³ Kartta vuodelta 1859, Ruotsinsalmi VIK 3.

3.3 Julkiset rakennukset

Kirkot

Kotkansaarella on ollut kaksi kirkkoa sekä kaupungin kappeli.²⁴ Nykyistä kivistä kirkkoa on edeltänyt Pyhän Nikolaoksen puinen pyhättö. Rukoushuoneena toiminut rakennus on vihitty käyttöön vuonna 1792. Kirkko sijaitsi pienellä kalliomäellä, hieman koilliseen nykyisestä kirkosta. Kirkkoon tehtiin korjaus- ja muutostöitä, minkä jälkeen se vihittiin uudelleen käyttöön vuonna 1795. Rakennus jäi pois käytöstä huonokuntoisena jo vuonna 1799, jolloin sen tilalle alettiin rakentaa uutta kirkkoa.²⁵

Uusi ristikirkko vihittiin käyttöön vuonna 1801. Myös se on omistettu Venäjän valtakunnan suojelupyhimykselle, Pyhälle Nikolaokselle.²⁶ Rapattua tiilikirkkoa jouduttiin kunnostamaan jo kahdeksan vuoden kuluttua sen valmistumisesta.²⁷ Kirkon ympärillä on aidattu hautausmaa, jonka vanhimmat säilyneet hautamuistomerkit ovat peräisin 1800-luvun alusta.²⁸ Pyhän Nikolaoksen kirkko on yksi niistä harvoista rakennuksista, joita on jäljellä Ruotsinsalmen merilinnoituksesta.

Kuva. Pyhän Nikolaoksen kirkko. Päivi Hakanpää MV:RHO.

²⁴ Immonen 1995, 25.

²⁵ Immonen 1995, 24–25, 30–31, 35.

²⁶ Harjunpää 1978, 99; Immonen 1995, 63.

²⁷ Harjunpää 1978, 100.

²⁸ Immonen 1995, 77–78.

Kaupungin kappeli ja kauppahalli sijaitsivat aukiolla, jonka kohdalla kanaali teki mutkan. Aukion läpi kulki yksi Ruotsinsalmen pitkittäiskaduista. Vuoden 1801 kartan selitysosassa oli kappeli suunniteltu kivikirkoksi. Kappeli esiintyy jo vuosien 1795 ja 1797 kartoissa, joskin ilman selitystä.²⁹ Kirkko on tutkija Olli Immosen mukaan rakennettu vasta vuonna 1804.³⁰ Kaupungin kolmas kirkko oli merisairaalan yhteydessä Kotkansaaren länsiosassa. Se oli nimetty Jumalanäidin kaikkien murheellisten ilon kirkoksi. Kirkko valmistui vuonna 1796. Puinen kirkko sijaitsi sairaalan päärakennuksen keskellä. Merisairaalan kirkko purettiin vuonna 1829.³¹ Ruotsinsalmen varhaiseen karttaan on merkitty vielä neljäskin, ristikirkko, joka sijaitsi nykyisen Toivo Pekkasen puiston pohjoispuolella.³²

Sairaalat

Kymin alueelle rakennettiin kaksi sotasairaala. Ruotsinsalmen sotasairaala sijaitsi Kymminlinnan lähellä, Kymijoen rannassa. Tämä sairaala toimi ilmeisesti eräänlaisena keskussairaalana, jonne potilaita tuli Kymminlinnan ohella muiltakin linnoitustyömailta. Toiseksi sotasairaalaksi perustettiin Ruotsinsalmen merisairaala Kotkansaarelle.³³

Merisairaalan kortteli sijaitsi saaren länsirannalla, aivan kaupungin lounaislaidalla. Sairaalan päärakennus kirkkoineen, sekä kaksi toimisto- ja esikuntarakennusta, oli rakennettu etelään laskevan kalliomäen rinteeseen. Korttelin reunoille oli sijoitettu keittiö- ja vastaanottorakennukset. Kallion alapuolelle, korttelin ympärille, sijoituivat muut talous- ja varastorakennukset, kaksi saunaa, ruumishuone sekä tallirakennus.³⁴ Koko kortteli oli aidattu. Sairaala-alue esiintyy jo vuoden 1795 asemapiirroksessa. Siinä itse sairaalarakennus on tontin itäosassa ja neljä muuta rakennusta länsiosassa.³⁵ Päärakennuksen keskelle oli rakennettu kappeli eli hospitaalikirkko vuonna 1796, jolloin ilmeisesti myös sairaalan päärakennus valmistui. Sairaalan puiset rakennukset on purettu vuosien 1824–1829 välisenä aikana. Merisairaala lakkautettiin vuonna 1824, jolloin myös kappeli suljettiin ja sen omaisuus siirrettiin Pyhän Nikolaoksen kirkkoon. Viimeiset paikalla olleet rakennukset olivat kirkko, ruumishuone ja kirkon takana sijainnut toimistorakennus.³⁶

²⁹ 1700-luvun kartoissa kirkko on merkitty aukiolle, rannalta johtavan kadun päähän, mutta vuoden 1801 kartassa se on sijoitettu aukiolle, kadun itäpuolelle. Kartta vuodelta 1795, RGAGMF.F.3L.op.23.D.945.L. 1.1a (Kyhika); Kartta vuodelta 1797 RGAVM F.326 op.1 D. 11931 (KA 55M 21/15, Ruotsinsalmi 1 nro 21.); Kartta vuodelta 1801 KA 55M 21/11.

³⁰ Immonen 1995, 27.

³¹ Immonen 1995, 25; Harjunpää 1978, 99; Kartat vuosilta 1827 ja 1829, VIK 16 ja VIK 18. Kirkosta on käytetty myös nimeä Neitsyt Marian kaikkien murheellisten ilon kirkko.

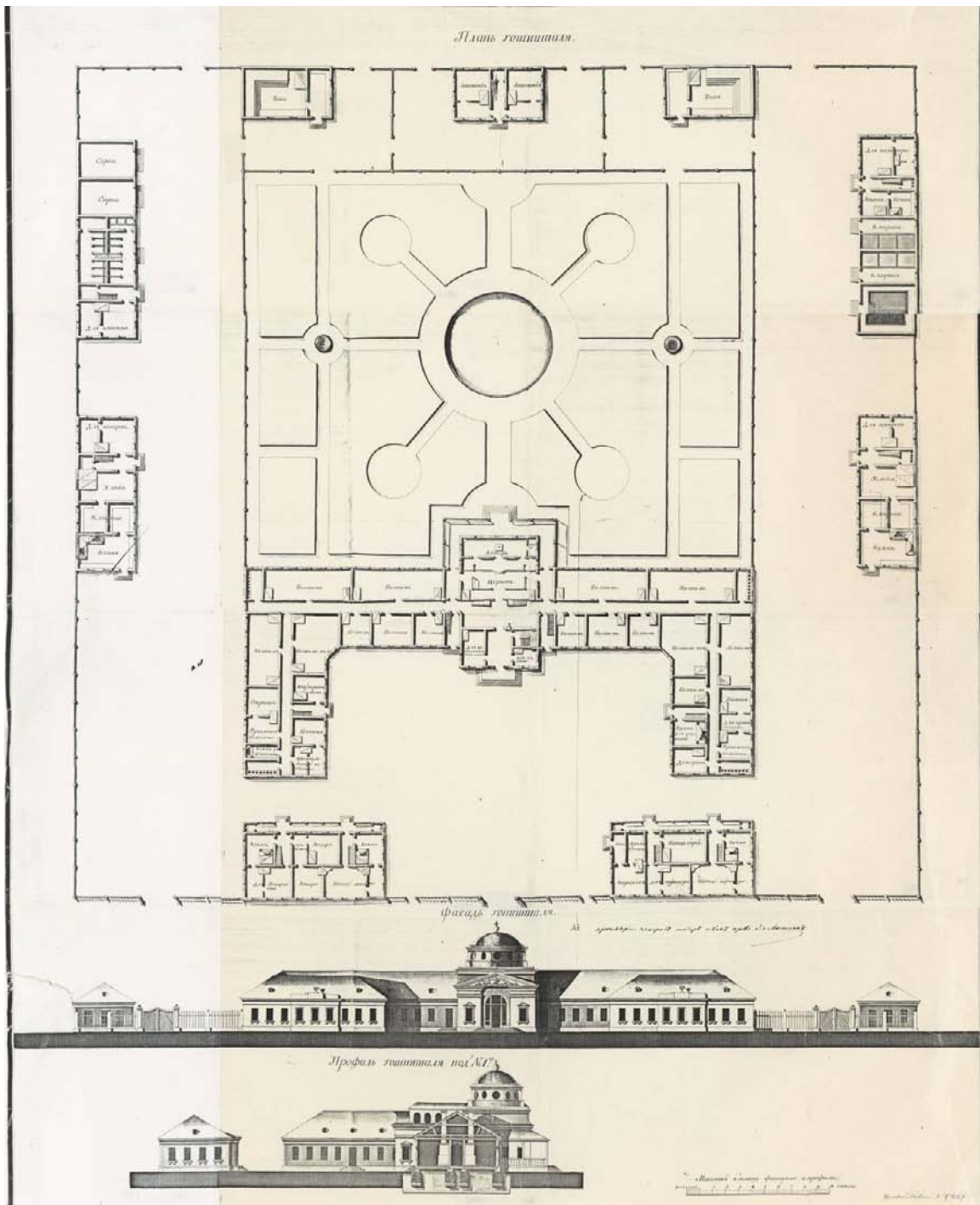
³² Immonen 1995, 19, 24; Kartta 1790-luvun alusta, RGAVM F.VUA 3357. 1. 29.

³³ Kauppi 1990, 29–30; Ruotsinsalmi VIK 5.

³⁴ Hakanpää 2006, 6; Kartta vuodelta 1801, KA, 55M 17; Kartta vuodelta 1798; RGAVMF.F.3L.op.23.D.976.L. 70. (Kyhika); päiväämätön kartta KA 55M 21/15, Ruotsinsalmi 1 nro 26 (alkuperäinen kartta F.326. op.1, D.11933).

³⁵ Hakanpää 2006, 6; Kartta vuodelta 1801, KA, 55M 17; Kartta vuodelta 1798, RGAVMF.F.3L.op.23.D.976.L. 70. (Kyhika); Kartta vuodelta 1795. RGAVMF. F. 3L. op. 23. D. 945. L. 1, 1a. (Kyhika).

³⁶ Kartta vuodelta 1798, RGAVMF.F.3L.op.23.D.976.L. 70 (Kyhika); Airola & Harjunpää 1978, 99; Kartta vuodelta 1829, Ruotsinsalmi VIK18. Ragnar Rosén mainitsee Kotkan historiassa, että sairaala on palanut ennen vuotta 1844. (Rosén 1953, 72).

Kuva: Sairaalan päivämättömään asemapiirustukseen on merkitty rakennusten keskelle puutarha käytäviin. (KA 55M 21/15 Ruotsinsalmi 1 nro 26).

Rakennusten väliin jäi puutarha. Sen säteittäiset polut yhtyivät puutarhan keskellä sijainneella pyöreällä kentällä, jolla oli kaivo. Koekaivauksissa vuonna 2006 ei puutarhan rakenteista havaittu merkkejä. Kasvifossiilitutkimuksissakaan ei löytynyt puutarhaan viittaavia jäännöksiä. Asemapiirroksiin merkitty puutarha saattoi jäädä ainoastaan suunnitelmaksi osittain jo kallioiden maastonkin vuoksi. Alueelle on tuotu myöhemmin täyttömaata, minkä yhteydes-

sä on voitu myös puutarhaan liittyneet maat kuoria pois. Kasvitieteelliselle puutarhalle otollisempi paikka sijaitsi sairaalan koillispuolella, jonne vuoden 1801 karttaan on merkitty kasvitieteelliselle puutarhalle varatut kaksi korttelia. Mahdollisesti tämänkin puutarhan perustaminen jäi vain suunnitelmaksi, sillä puutarhaa ei ole merkitty tätä myöhempään karttoihin.³⁷

Ruotsinsalmeen suunniteltiin myös erillisen sairaalan perustamista naisille ja lapsille.³⁸ Myöhemmin 1820-luvulla toimi sairaalana Kivisalmen sillan vieressä sijainnut yksikerroksinen sotilaskasarmi.³⁹

Posti, kauppahalli ja koulut

Ruotsinsalmeen perustettiin posti 1790-luvulla. Se toimi aina vuoteen 1836 asti. Karttoihin ei ole merkitty sen sijaintia.⁴⁰ Ensimmäisellä rakennuskaudella valmistui myös linnoitukseen kauppahalli, joka oli sijoitettu samalle aukiolle kaupungin kappelin kanssa. Kauppahallissa oli 18 myymälää.⁴¹ Se on sijainnut nykyisen Keskuskatu 29:n tontilla. Ruotsinsalmeen perustettiin venäläinen alkeiskoulu 1790-luvulla. Se oli lakkautettu ennen 1830-lukua. Säätyläisten koulu perustettiin vasta vuonna 1819. Sen toiminta jatkui vuoteen 1825 asti.⁴² Kaisu Harjunpää mainitsee myös Sinebrychoffin tontilla sijainneen panimon. Tontti on sijainnut nykyisen Maariankatu 14:n kohdalla. Vuoden 1801 karttaan on tontille merkitty yksi kadun suuntainen rakennus.⁴³

3.4 Sotasataman lakkauttaminen ja Krimin sodan tuhot

Suomen sodan päätyttyä oli koko Suomen alue liitetty Venäjään. Kaakkois-Suomeen rakennettu linnoitusketju menetti sotilaallisen merkityksensä. Ruotsinsalmen varuskunta siirtyi Suomenlinnaan.⁴⁴ Ruotsinsalmi alennettiin toisen luokan linnoitukseksi vuonna 1819. Jo vuonna 1816 oli päätetty, että ainoastaan kiviset rakennukset, linnoituslaitteet ja tärkeät puurakennukset säilytetään, mutta autioiksi jääneet ja tarpeettomat puurakennukset puretaan.⁴⁵ Vuoden 1829 karttaan on merkitty eri puolilla saarta sijainneiden talojen purkusuunnitelmia ja jo toteutetut suunnitelmat.⁴⁶ Ruotsinsalmen linnoitusten kunnosta huolehti ilmeisesti vuodesta 1835 lähtien insinööriviraston alivarastonhoitaja. Hänen tehtävänsä siirrettiin vuonna 1844 paikallismajurille.⁴⁷ Senaatti hyväksyi vuonna 1839 ehdotuksen, jossa luovutettiin tontit niille, jotka olivat kauan pitäneet tonttia hallussaan. Vastineeksi tontin haltijoiden tuli osallis-

³⁷ Hakanpää 2006, 18; Lempiäinen 2007; Kartta vuodelta 1801, KA, 55M 21/11.

³⁸ Ulla-Riitta Kaupin muistiinpanot ja suomennos kirjeestä 3.12.1807, RGAVMF. F. 166 op. 1 d. 3738 sivut 3-18.

³⁹ Kartta vuodelta 1829, Ruotsinsalmi VIK 18.

⁴⁰ Rosén 1953, 66.

⁴¹ Kartta vuodelta 1797; RGAVM F.326 op.1 D. 11931. (KA 55M 21/15. Ruotsinsalmi 1 nro 21); Kartta vuodelta 1801 KA 55M 21/11; Airola & Harjunpää 1978, 92.

⁴² Rosén 1953, 66.

⁴³ Airola & Harjunpää 1978, 92; Kartta vuodelta 1801, KA, 55M 21/11.

⁴⁴ Airola 1978, 76.

⁴⁵ Fabricius 1902, 337; Airola 1978, 76; Rosén 1953, 56.

⁴⁶ Kartta vuodelta 129, Ruotsinsalmi VIK 18.

⁴⁷ Alanen 1987, 90.

tua teiden puhtaana- ja kunnossapitoon.⁴⁸ Oli kulunut ainoastaan viisi vuotta, kun yhdyskunnan sekavia maanomistussuhteita joutui selvittämään maanmittari C. G. Aminoff. Asiaa puutettiin uudelleen vuonna 1848 järjestetyssä katselmuksessa. Sen seurauksena päätettiin, että vanhat asukkaat saivat edelleen asua Kotkan esikaupungissa. Heidän tuli kuitenkin maksaa tontti- ja viljelymaasta vuokraa kruunulle.⁴⁹

Venäläisten ja turkkilaisten välinen Itämainen sota laajeni Krimin niemimaalta pohjoiseen. Turkki sai liittolaisikseen Englannin ja Ranskan. Sotatoimet näkyivät myös Suomenlahden ja Pohjanlahden rannikoilla. Englantilaiset olivat nousseet maihin Kotkansaarelle heinäkuussa 1855. He räjäyttivät ja polttivat linnoituslaitteita, sotilasarakennuksia ja Hovinsaaren johtavan sillan. Palon levitessä tuhoutui myös yksityisten rakennuksia. Ruotsinsalmen hävityksestä raportoivat sekä The London Gazette -lehti että Finland Allmänna Tidning -lehti.⁵⁰ Ruotsinsalmen yhdyskunta ei kokonaan tuhoutunut Krimin sodan melskeessä. Vuoden 1859 karttaan on merkitty 36 yksityistaloa, joista suurimman osan omistivat eläkkeellä olevat sotilaat sekä sotilaiden lesket. Yhdyskunta muuttui kaupunkimaisesta taajamasta maaseuduksi, mistä kertoo talonpoikien ja puutarhurin merkitseminen talojen omistajiksi.⁵¹ Ruotsinsalmen merilinnoitus lakkasi muodollisestikin olemasta vuonna 1855, kun kenraalikuvernööri siirsi linnoituksen siviiliviranomaisten hallintaan. Tuhon jäljiltä huutokaupattiin Kotkansaaren rakennusten kivet ja tiilet vuonna 1861. Tuolloin lähes miljoona tiiltä myytiin vietäväksi pois.⁵²

3.5 Ruotsinsalmen karttojen asemointi ja asemoinnin luotettavuus

Ruotsinsalmea koskevia karttoja ja piirustuksia on Suomessa useissa kokoelmissa. Laajin aineisto on Museoviraston rakennushistorian osaton arkistossa säilytettävät venäläisen insinöörikomennuskunnan piirustukset ja kartat (Ruotsinsalmi VIK). Kansallisarkistossa on Venäjän valtiollisen Merisotalaivaston arkiston mustavalkoisia karttakopioita. Lisäksi Kansallisarkistossa on 1800-luvun karttamateriaalia Kotkansaaresta.⁵³ Linnoitukseen liittyvää alkuperäistä karttamateriaalia säilytetään Venäjän valtiollisen Merisotalaivaston arkistossa Pietarissa. Osa aineistosta on kuvattu Kyhika -kokoelmaan, jota säilytetään Kymenlaakson museossa. Useimmissa Ruotsinsalmen asemakaavakartoissa on mittayksikkönä käytetty venäläisistä syliä, joka vastaa noin 2,134 metriä.

Työtä varten asemointiin neljä karttaa, joihin kaikkiin oli merkitty tonttien lisäksi yksittäiset rakennukset. Vuosien 1798 ja 1801 kartat ajoittuvat linnoituksen aktiivisen käytön aikaan, jolloin ensimmäinen rakentamisvaihe oli päättynyt ja linnoitus oli vihitty käyttöön. Seuraaviin 1800-luvun alkupuolen karttoihin on merkitty sotilashallinnon omistamia rakennuksia ja useasti näiden lisäksi ainoastaan korttelit sekä tiet. Käytettävissä ei ole ollut yhtään karttaa, johon olisi merkitty kaikki rakennukset Ruotsinsalmen vilkkaimman asutuksen ajalta. Tämän vuoksi ei ole tarkasti tiedossa, saivatko vuosien 1797 ja 1801 rakentamattomat tontit asukkai-

⁴⁸ Harjunpää 1978, 105.

⁴⁹ Saarinen 1999, 307; Kartta vuodelta 1844, KA/MH G9 9/4-9.

⁵⁰ Palmberg 1938, 45–50. Alkuperäinen lähde The London Gazette heinäkuun 10. 1855; Rosén 1953, 79–81.

⁵¹ Kartta vuodelta 1859, Ruotsinsalmi VIK 3.

⁵² Saarinen 1999, 295; Tal. os. KD 395/38 1855. Tal. os. pk 2.6., 6.7. ja 3.10.1855 KA; Tal. os. KD 112/10 1866. KA.

⁵³ Kartat on saatu kansallisarkistoon vuonna 1990 SNTL:n merisotalaivaston arkistosta; Liite 4.

ta ennen Suomen sotaa. Tiluskarttaan vuodelta 1844 on merkitty Ruotsinsalmen linnoitusalueella jäljellä olevat rakennukset. Viimeinen aseoitu kartta on vuodelta 1859. Se kuvaa Ruotsinsalmen tilannetta Krimin sodan jälkeen.

1797

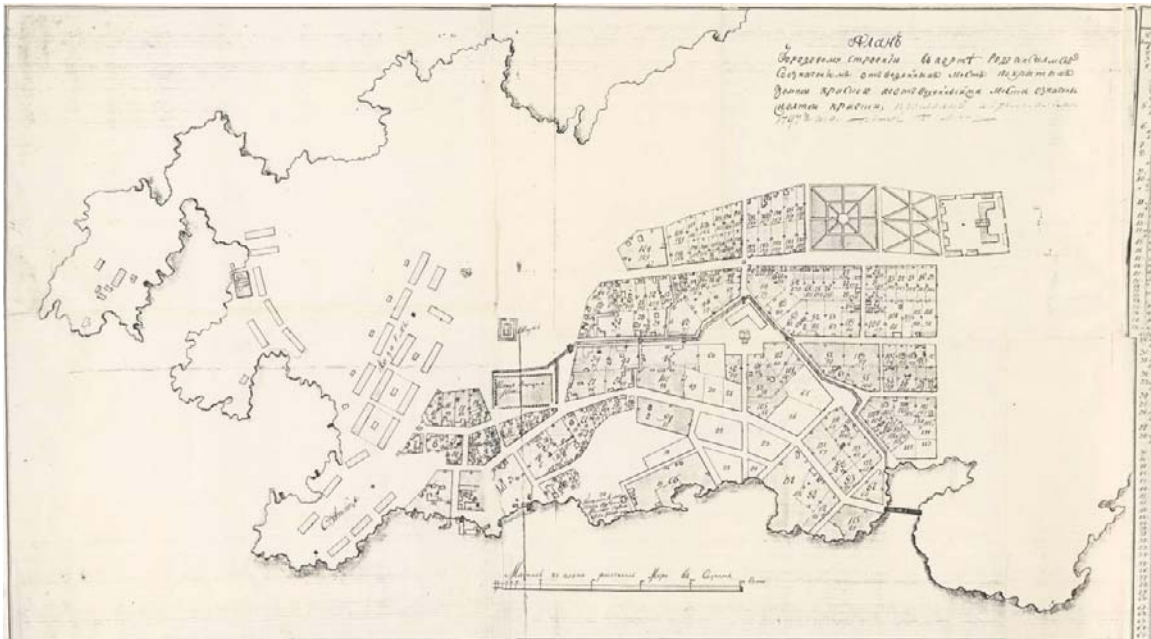
Otsikko: Ruotsinsalmen sataman kaupunkikaava, johon on merkitty osoitetut maat vihreällä ja osoittamattomat maat keltaisella värillä.

Tekijä: -

Päiväys: Lähetetty Ruotsinsalmesta 1797.

Alkuperäinen kartta on Venäjän valtiollisen Merisotalaivaston arkistossa. Sen mustavalkoista ja paloista yhteen liimattua kopiota säilytetään Kansallisarkistossa. Kartta perustuu mittaukseen. Kartan selityksiin on merkitty tonttien omistajat, ja heidän ammattinsa tai asemansa. Tonteilla on kaksi numeroa. Ensimmäinen numero kertoo vuoden 1797 tilanteen. Tuolloin käynnissä oli ilmeisesti tonttien uusjako, sillä osa tonteista oli numeroitu uudelleen ja osoitettu uusille asukkaille. Uusi numerointi on säilynyt vuoden 1801 kartassa. Karttaan on merkitty kadut, korttelit ja tontit rakennuksineen. Tontteja on ollut vuonna 1797 yhteensä 170 kappaletta. Tyhjiä näistä oli kuusitoista. Uuden numeroinnin myötä oli tonttien määrä vähentynyt 154:än.

Kartasta ei löytynyt hyviä vastinpunkteita nykyisen Kotkan kaupungin kantakartan kanssa, joten kartta asemoitiin vuoden 1801 kartan avulla käyttäen vastinpunkteina seitsemää pistettä. Vastinpunkteiksi valittiin Merisairaalan päärakennuksen nurkka, kanaalin neljä kulmapistettä, Härniemen ja merivoimien kasarmirakennusten nurkat. Asemoinnin tarkkuus on 10–20 metriä. Virheen suuruus johtuu osittain kopiosta. Kartan mittayksikkönä on venäläinen syli. Kartan venäjänkieliset tekstit on kääntänyt arkkitehtiylioppilas Varvara Protassova.

Kartta. Vuoden 1797 kartassa on tontit numeroitu.

1801

Otsikko: Ruotsinsalmen sataman Kotkansaaren asemakaava, jossa on näytetty linnoitteiden, kruunun rakennusten, maa- ja merivoimien puisten ja kivisten siviilirakennusten, sekä sotilas- ja siviilihenkilöiden rakentamien yksityisrakennusten sijainti. Väritettyinä: kivirakennukset karminilla, puurakennukset oranssin ja karminin sekoituksella, siviilihenkilöille varatut vihreillä ääri viivoilla, ja sellaiset yksityisrakennukset, joiden isännät ovat ne vapaaehtoisesti toisille henkilöille luovuttaneet, pienin kirjaimin.

Tekijä: Dobrinin

Päiväys: Kopioitu valtion tykistökomennuskunnan sotakollegiossa Ruotsinsalmen insinöörikomennuskunnan lähettämästä alkuperäiskappaleesta 31.1.1801.

Kartassa on esitetty Sapokanlahden rantaan suunniteltu telakka ja satama. Kartta on todennäköisesti kopio Venäjän merivoimien arkiston kartasta vuodelta 1800. Kartta perustuu mittaukseen. Kartan selityksiin on merkitty tonttien omistajat sekä heidän ammatinsa, tai asemansa Ruotsinsalmen merilinnoituksessa. Karttaan on merkitty kadut, korttelit, tontit rakennuksiin sekä kaivot. Karttaan on merkitty myös maaston yksityiskohtia, kuten kallioita ja puusoa.

Kartta asemoitiin käyttäen neljää vastin pistettä: Pyhän Nikolaoksen kirkon länsipäätä, VR:n alueella sijaitsevan ruutikellarin länsinurkkaa, merisairaalan talousrakennuksen pohjoisnurkkaa sekä linnoituksen majakan pohjoisnurkkaa. Asemoinnin tarkkuus on 5-20 metriä. Kartan mittayksikkönä on venäläinen syli. Kartan venäjänkieliset tekstit on kääntänyt arkkitehtiylioppilas Varvara Protassova.

1844

Otsikko: Karta öfver För detta Kotka och Kymmenegårds fästningar underlydande Ägors belägne. Andra Kartedelen.

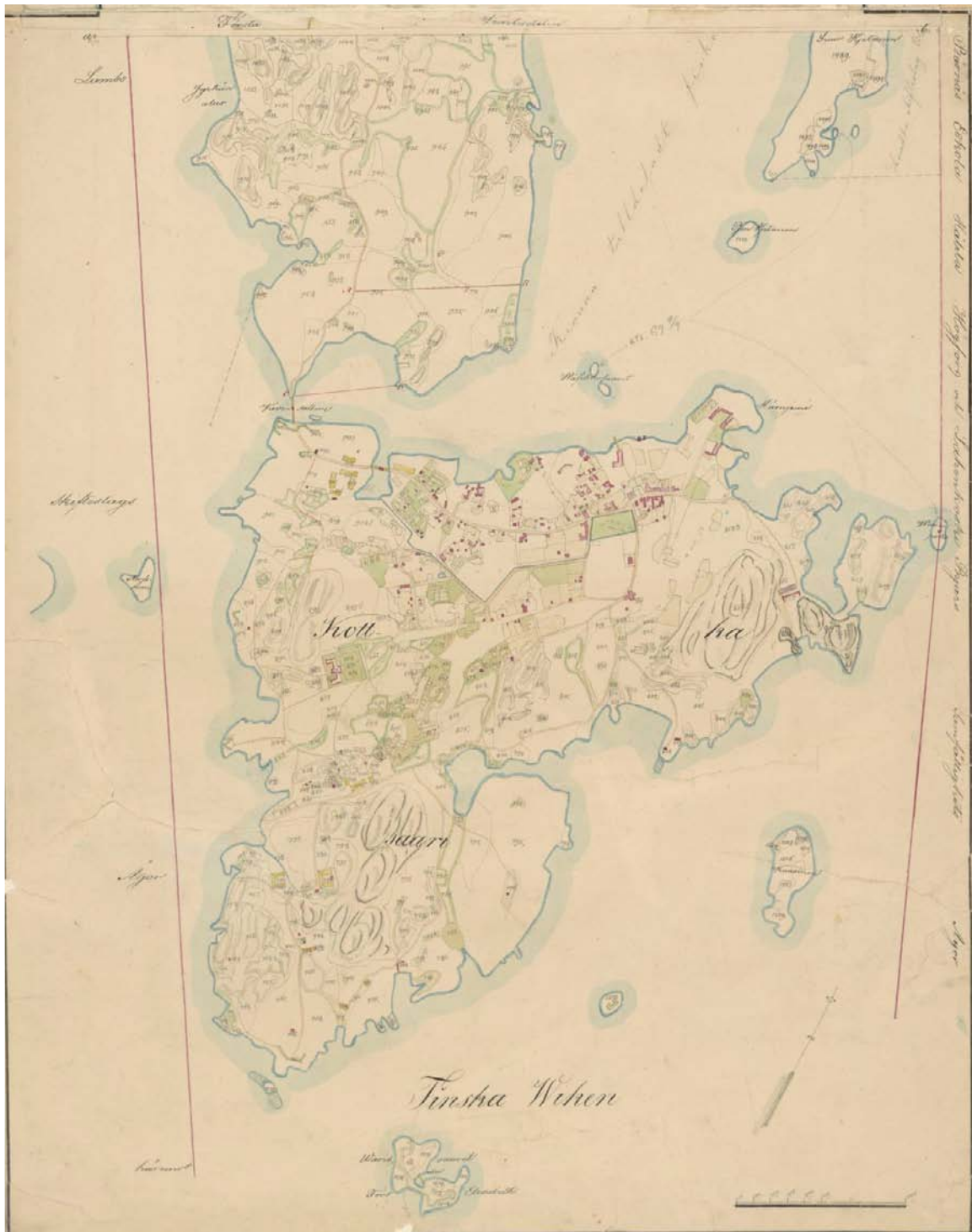
Tekijä: C. G. Aminoff

Päiväys: 1844

Kartoituksen tarkoituksena oli hankkia tietoa sekavista maanomistussuhteista linnoitusalueella, johon kuului Kotkansaaren lisäksi Hovinsaari. Karttaan on merkitty pelto-, niitty- ja metsäalueiden omistajat, sekä kruunun rakennukset, linnoituslaitteet ja maa-alueet. Yksittäisiä tontteja ei ole numeroitu, mutta yksityisten metsä- ja niittyalueet on merkitty kartan selitysosaan, jonka lopussa on myös kooste tonttien, peltojen, niittyjen ja metsien kokonaispintaaloista. Kartasta käy ilmi kadut ja tiet sekä tonteilla sijainneet rakennukset ja kasvimaat. Kaupunkitaajaman korttelirakenne on jo hajonnut, mutta vielä paikoin on kartalta tunnistettavissa vanhojen korttelien muodot. Ruotsinsalmen taajaman alueella tonttien rajat on merkitty osittain epämääräisesti. Joskus tontteja ja kasvimaita on vaikea erottaa toisistaan. Taajaman ulkopuoliset metsät, pellot ja niityt on merkitty karttaan tarkemmin kuin tontit. Karttaan on myös merkitty purettujen rakennuksien perustuksia, kuten esimerkiksi merisairaalan pääarakennuksen kivijalka.

Kartta asemoitiin käyttäen neljää vastin pistettä: Pyhän Nikolaoksen kirkon länsipäätä, VR:n alueella sijaitsevan ruutikellarin pohjoisnurkkaa, Puistotien varrella sijaitsevan ruutikellarin länsinurkkaa sekä linnoituksen majakan pohjoisnurkkaa. Asemoinnin tarkkuus on noin viisi

metriä. Kartasta digitoitiin rantaviiva, tiet, kadut, sillat ja laiturit, tontit, rakennukset, linnoituslaitteet ja kanaali.

Kartta. Vuoden 1844 karttaan on merkitty rakennukset.

4. Saaren alkuperäinen topografia ja aikaisemmat arkeologiset tutkimukset

4.1 Kaavoitetun alueen alkuperäinen topografia

Kotkansaari sijaitsee Kymijoen itäisten haarojen, Langinkoskenhaaran, Huumanhaaran ja Korkeakoskenhaaran, suussa. Sen lähisaaria ovat Hovinsaari, Mussalo, Hirssaari, Tiutinen ja Halla. Kotkansaarta ja Hovinsaarta erottaa kapea Kivisalmi. Kotkansaarelle ominaisia ovat rantaviivaa rikkovat merenlahdet. Pitkälle saaren sisäosiin ovat ulottuneet pohjoisrannalla sijainnut Mutalahti, idässä Portunlahti ja eteläosassa Sapokanlahti.

Maa kohoaa Kymenlaakson rannikolla muuta Suomea huomattavasti hitaammin, vain noin 2 mm vuodessa.⁵⁴ Kotkansaaren rantaviivassa on tapahtunut hitaasta maankohoamisesta huolimatta huomattavia muutoksia. Eniten rantaviiva on muuttunut niissä Kotkansaaren osissa, joihin 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa syntyi teollisuutta. Saaren koillisosassa Portunlahti on täytetty ja rantaviiva on siirtynyt merelle päin yli puoli kilometriä. Täyttömaa on osittain laivojen painolastia ja sahojen sahausjätettä, jota aluksi ajettiin mereen⁵⁵. Saaren pohjoisrannalla sijainnut Mutalahti on hävinnyt. Saaren eteläosissa, Kuusisen edustalla, on rantaviiva siirtynyt lähes puoli kilometriä merelle päin. Vähäisintä muutos on ollut saaren pohjoisrannalla.⁵⁶

Kotkansaari valittiin Ruotsinsalmen päälinnoituksen paikaksi lähinnä strategisen sijaintinsa ja hyvien luonnonsatamiensa vuoksi. Kaupunkimainen yhdyskunta syntyi osittain saaren keskellä sijainneelle suolle ja sitä reunustaneille kallioille. Kaavoitettu alue rajautui lännessä Haukkavuoreen, jonka korkeus on noin 25 m mpy. Saaren pohjoisrannalla on Palotorninvuori, jonka korkeus merenpinnasta on noin 24 metriä. Saaren itärannan kalliot ovat korkeimmillaan noin 30 m mpy. Saaren eteläosa muodostui kallioisesta niemestä, jota halkoi kapea laakso. Niemelle rakennettiin Fort Katariinan linnoitus ja majakka. On vaikeaa selvittää saaren keskiosan alkuperäistä topografiaa. Sen pohjoisosassa, nykyisen kauppatorin alueella, on alkuperäistä maan pintaa nostettu Valakallion puistoa kohden 1,0–1,6 metriä. Torin itäosissa kallion pintaa on louhittu matalammaksi.⁵⁷ Saaren länsiosassa, Kotekon tontilla, on kallion pintaa louhittu matalammaksi rakennustöiden yhteydessä. Kotekon koillispuolella olevalle tontille on puolestaan tuotu kivi- ja maatyttöjä jopa metrin paksuudelta.⁵⁸ Kotkansaarella on todennäköisesti muuallakin korkeuseroja tasoitettu louhimalla kalliota ja tuomalla täyttömaita.

⁵⁴ Miettinen 1998 12–13, 23.

⁵⁵ Saarinen 1999, 345, 381; Tal. os. KD 91/120 1873, tal os. pk. 20.5.1873, KA.

⁵⁶ Kotkan kaupungin kantakartta 2007; Kartta vuodelta 1801, KA 55M 21/11.

⁵⁷ Kykyri 2005, 74; 81–86.

⁵⁸ Hakanpää 2006; Mikko Enegrénin suullinen tiedonanto 11.9.2006.

Kuva. Venäläinen kartta kuvaa Kotkan saarta ennen Ruotsinsalmen rakentamista. Kartta on päivätty vuodelle 1800, mutta on tätä vanhempi. Saaren eteläosaan, Sapokanlahden rannalle, on merkitty Kotkansaaren torppa. (Ruotsinsalmi VIK 1)

4.2 Aikaisemmat tutkimukset

Kotkassa on tutkittu vain vähän Ruotsinsalmen aikaisia muinaisjäännöksiä arkeologisin menetelmin. Inventoinnit ovat keskittyneet lähinnä linnoituslaitteisiin ja niihin liittyneisiin rakennusten pohjiin.⁵⁹ Restaurointien yhteydessä on linnoituslaitteita dokumentoitu mittaamalla, mutta varsinaisia kaivauksia ei ole tehty. Ruotsinsalmen kaupunkimaisen taajaman rakenteita dokumentoitiin ensimmäisen kerran vasta vuonna 1999. Tuolloin Sibeliuksen puiston kunnostustöiden yhteydessä paljastui pintamullan alta koillis-lounassuuntaista katukiveystä lähes 40 metrin matkalta. Sen leveys oli noin 6,5 metriä.⁶⁰ Puiston kunnostustöiden yhteydessä löytyneet löydöt on talletettu Kymenlaakson museon kokoelmiin.⁶¹ Vuoden 1801 kartan

⁵⁹ Ahvenisto 1966 ja 1967; Nimander 1980.

⁶⁰ Mittausdokumentointi Ilkka Kaskinen ja Eija Naakka 13.9.1999. Museovirasto, Hamina. Dokumentoinnista ei ole raporttia; Kymen Sanomat 16.9.1999 ja 22.10.1999.

⁶¹ Arkeologi Marita Kykyrin suullinen tiedonanto 18.6.2007; Tutkija Ilkka Kaskisen tiedonanto 22.1.2008.

mukaan katu on ulottunut nykyisen Kirkkokadun reunassa olevaan kivimuuriin asti, ja sen leveys on vaihdellut. Katu on ollut saaren kolmesta pitkittäisestä pääkadusta pohjoisin, ja se on myötäillyt meren rantaa. Katu on johtanut Kivisalmen sillalta maavoimien kasarmeille ja Härniemeen. Se on kulkenut osittain kallion päällä ja kääntynyt kohti rantaa nykyisen Sibeliuksen puiston kohdalla.⁶²

Kuva: Ruotsinsalmen katukiveystä on esillä Sibeliuksen puiston luoteislaidalla. Kadun pintaan muodostuu erikokoisista kivistä ruutuja. Ulla-Riitta Kauppi MV:RHO.

Kymenlaakson maakuntamuseo teki ensimmäisen raportoidun arkeologisen tutkimuksen Kotkansaarella vuonna 2005. Kauppatorin alle rakennettavan paikoitushallin valvontakaivauksessa paljastui harjoituskentän koillispuolella rajat, kenttää kiertänyt oja, Ruotsinsalmen aikaisia kulttuurikerroksia ja hirsikaivo. Pitkänurkkainen, pyöreistä hirsistä rakennettu kaivo oli kooltaan 1,2 x 2,2 metriä.⁶³ Se on kuulunut harjoituskentän koillispuolella sijaitsevaan kortteliin, jonka tontille nro 43 on merkitty kolme rakennusta ja kaivo vuoden 1801 karttaan. Se olikin koko korttelin ainoa kaivo. Tontin asukkaaksi on merkitty haminalainen kauppias Karl Brun. Aikaisemmin tontti oli kuulunut laivaston kapteeniluutnantille.⁶⁴ Merivoimien harjoituskenttä on toiminut myös paraatikenttänä. Kooltaan kenttä on ollut noin 150 x 70 metriä. Kentän reunat on merkitty vuoden 1797 karttaan pisteviivalla, mutta pohjoispään ojaa ei kartassa näy. Paraatikenttä sijaitsi kaupunkimaisen taajaman etelälaidalla. Sen kaakkoispuolella sijaitsi ruutikellari ja Pyhän Nikolaoksen kirkko.⁶⁵

⁶² Kartta vuodelta 1801 KA 55M 21/11.

⁶³ *Kykyri* 2005, 3, 67.

⁶⁴ *Kykyri* 2005, 81–86.

⁶⁵ Kartta vuodelta 1801 KA 55M 21/11; Kartta vuodelta 1797, RGAVM F.326 op.1 D. 11931. (KA 55M 21/15. Ruotsinsalmi 1 nro 21).

Kuva: Ruotsinsalmen aikaisen kaivon hirsikehys. Marita Kykyri Kymenlaakson museo.

Asunto-osakeyhtiö Merikotkan tontti sijaitsee Ruotsinsalmen aikaisen kaupunkitaajaman pohjoisrannan kortteleissa. Museovirasto teki tontille koekaivauksen vuonna 2005 uudisrakennushankkeen yhteydessä. Tontilla on ollut myös kolmen kadun risteys. Paikalla on ollut neljä tonttia, joista vain yhdellä on ollut asutusta. Ruotsinsalmen aikaiset kulttuurikerrokset olivat tuhoutuneet myöhemmän maankäytön yhteydessä.⁶⁶ Yhden tontin asukkaaksi on merkitty vuonna 1797 tykistön luutnantti Dedov ja vuonna 1801 majuri Kyper, joka palveli eversti ja ritari Bolokovin rykmentissä.⁶⁷

Museovirasto tutki Ruotsinsalmen merisairaalan aluetta vuosina 2006 ja 2007. Tontti sijaitsee Heikinkadun ja Opintien välisellä rakentamattomalla alueella. Kaivaukset tulivat ajankohtaisiksi Kiinteistö oy Datariinan 2. vaiheen laajennussuunnitelmien vuoksi. Suurin osa sairaala-alueesta on tuhoutunut jo 1930- ja 1950-luvuilla alueen kouluja rakennettaessa. Datariinan tontin eteläosassa on osittain maan päälle näkyviä kivirakenteita. Kaivauksissa ja kartoituksessa saadun tiedon perusteella rakennuksesta oli säilynyt kolmen uunin perustukset ja osa kivijalkaa. Rakennuksen kaakkoisena on tuhoutunut todennäköisesti maankaivuun vuoksi. Tontin itäosan pintamultakerroksen alta paljastui luode-kaakkosuuntainen kiviperustus ja uunin perustukset. Vanhan kartta-aineiston mukaan paikalla on sijainnut varastorakennus. Sairaalan rakennusten väliin on merkitty asemapiirroksiin puutarha. Koko kaupunkia esittävässä kartoissa kasvitieteellinen puutarha on merkitty merisairaalan rakennusten koillispuolelle kahteen peräkkäiseen kortteliin. Koekaivauksissa tontin pohjois- ja länsiosista ei löytynyt selkeästi puutarhaan liittyneitä rakenteita tai kerroksia. Makrofossiilinäytteiden kasvijäänne-

⁶⁶ Koivisto 2006.

⁶⁷ Kartta vuodelta 1797, RGAVM F.326 op.1 D. 11931. (KA 55M 21/15. Ruotsinsalmi 1 nro 21); Kartta vuodelta 1801 KA 55M 21/11. Tontti oli vuonna 1797 merkitty numerolla 26. Se sai uuden numeron (19), jolla se on merkitty vuoden 1801 karttaan.

aineisto oli myös niukka, eikä aineistossa ollut puutarhaan viittaavaa erityistä kasviainesta. On myös mahdollista, että puutarhan kerrokset on kuorittu alueelta pois ja tilalle on tuotu täyttökerroksia.⁶⁸

Kuva: Merisairaalan varistorakennuksen kivijalka ja uunin perustukset ovat säilyneet pintamultakerroksen alla. Marianna Niukkanen MV:RHO.

Kuva: Merisairaalan kaivauksilta löytyneitä miniatyyriruukkuja ja lasipulloja on käytetty lääkkeiden säilyttämiseen. Markku Haverinen ja Heini Hämäläinen MV:RHO.

⁶⁸ Hakanpää 2006; Andreas Koivisto suullinen tiedonanto 14.1.6.2007; Lempiäinen 2007.

Taulukko: Arkeologiset tutkimukset

Tutkimus	Kaivausjohtaja	Vuosi	Raportin nimi	Nykyinen alue	Tutkimuslaitos	Alkuperäinen raportti.
Katukiveyksen dokumentointi	Ilkka Kaskinen, Eija Naakka	1999	-	Sibeliuksen puisto	Museovirasto, rakennushistorian osasto	MV:RHOA
Valvontakaivaus	Marita Kykyri	2005	Kotka, Kauppatori, Toriparkki 2005. Kaupunkiarkeologisen kohteen valvontakaivaus	Kauppatori, 420-1-0	Kymenlaakson maakuntamuseo	MV:RHOA
Tarkastuskäynti	Marita Kykyri	2006	Muistio Kotkan Kauppatorin alueen viemäröinnin 2006 ja maanpäällisen parkkipaikan laajennuksen 2007 yhteydessä tehdyistä arkeologisista havainnoista	Kauppatori	Kymenlaakson maakuntamuseo	Kymenlaakson maakuntamuseo
Koekaivaus	Andreas Koivisto	2006	Kotkan Merikotkan tontin koekaivaus vuonna 2006	Merikotkan tontti 2-22-3 ja 4	Museovirasto, rakennushistorian osasto	MV:RHOA
Koekaivaus	Päivi Hakanpää	2006	Kotka, Ruotsinsalmen merisairaalan koekaivaus Datariinan tontilla 2006	4-69-3	Museovirasto, rakennushistorian osasto	MV:RHOA
Kaivaus	Andreas Koivisto	2007	Kotka, Ruotsinsalmen merisairaalan kaivaus Datariinan tontilla 2007	4-69-3	Museovirasto, rakennushistorian osasto	MV:RHOA

4.3 Kerrosten paksuudet ja syvyudet

Arkeologisia havaintoja Kotkansaaren kaupunkimaisen taajaman kerroksista ja rakenteista on vain neljältä alueelta: Kauppatorin luoteisosasta ja sen viereisestä Valakallion puistosta, Sibeliuksen puistosta ja entisen merisairaalan tontilta nykyisen Opintien ja Heikinkadun väliseltä alueelta. Satamakadun, Kaivokadun ja Korkeavuorenkadun välissä olevan Asunto-osakeyhtiö Merikotkan tontin maakerrokset olivat tuhoutuneet 1900-luvun maanmuokkauksen ja rakentamisen yhteydessä.

Kauppatorin luoteisosaan oli tuotu 1800-luvun lopulta lähtien tasaus- ja täyttömaita, sekä hiekkakerroksia torikiveysten alle. Tuotujen kerrosten paksuus oli kaikkiaan vajaasta metrillä runsaaseen kahteen metriin. Vanhin kulttuurikerros ajoittui 1790–1890-luvuille. Sen paksuus oli keskimäärin 20 cm. Kauppatorin kaakkoisosassa ei Ruotsinsalmen aikaisia kulttuuriker-

roksia ollut.⁶⁹ Vanhan karttamateriaalin mukaan alue onkin ollut varsinaisen kaupunkitaajaman ulkopuolella. Torin koillispuolella on Valakallionpuisto, jossa 10–30 cm:n paksuisen pintamullan alla olivat maakerrokset sekoittuneet lukuisten putki- ja kaapelikaivantojen takia. Vain paikoin oli alueella säilynyt 20–30 cm:n paksuinen, hiekan- ja noensekainen multakerros, josta löytyi myös Ruotsinsalmen aikaisia löytöjä. Perusmaa alkoi noin 50–80 cm maan pinnan alapuolella. Kauppatorin ja Valakallion alueelta löytyi Ruotsinsalmen aikainen hirsi-kaivo, osa harjoituskenttää sekä osa kenttää ympäröineestä ojasta. Kaivon päällimmäiset hirret olivat noin 70 cm maan pinnan alapuolella. Harjoituskentän pinta ei ollut yhtenäinen maakerros.⁷⁰

Ruotsinsalmen aikainen kadunpinta on Sibeliuksen puistossa sijainnut 20–30 cm nykyisen maanpinnan alla. Maakerroksia ei alueelta ole dokumentoitu.⁷¹

Merisairaalan tontin kaakkoisosassa (Datariinan laajennus) rakenteet näkyivät maan pinnalle tai olivat heti pintamullan alla. Pintamullan paksuus vaihteli muutamasta senttimetristä 30 cm:in. Tontin etelä- ja itäosissa pintamullan alla oli Ruotsinsalmen aikaisia maakerroksia, joiden paksuus vaihteli vain muutamasta senttimetristä 40 cm:in. Kallion reunaan oli Ruotsinsalmen aikaisten kerrosten päälle tuotu noin 40 cm:n paksuudelta täyttö- ja tasauserroksia. Tontin pohjois- ja länsiosassa täyttökerrosten paksuus oli 60–100 cm. Lähes koko tontin alueelta tehtiin havaintoja nokisesta tai palaneesta hiekasta, joka oli perusmaan päällä. Kerros on voinut syntyä kasvillisuutta kulottomalla raivattaessa. Kulttuurikerrokset olivat paikoitellen hyvin lähellä maan pintaa, mistä johtuen kerroksiin on sekoittunut myös uudempia esineitä ja niiden katkelmia. Sairaalan päärakennuksen paikalle rakennettiin 1950-luvulla Kotekon rakennus. Tuolloin paikalla oli vielä jäljellä rakennuksen kivijalkaa ja tiilirakenteita. On mahdollista, että tiilirakenteet liittyivät purettuihin uuneihin.⁷²

Kaivaushavainnoista päätellen olivat Kotkansaarella Ruotsinsalmen aikaiset maakerrokset ohuita, paksuimmillaan 40 cm. Niiden syvyys maanpinnan alapuolella vaihtelee suuresti. Maan pintaa on tasattu erityisesti alueilla, joissa maaston korkeuserot ovat olleet suuret, tai kun on täytetty kalliopaljastumien väliin jääviä alueita. Maatäyttöjä on tehty ainakin 1890-luvulta lähtien. Paksuimmat kerrokset olivat kauppatorilla, jossa täyttökerrosten paksuus oli lähes kaksi metriä. Paikoitellen Ruotsinsalmen aikaiset maakerrokset ovat hyvin lähellä nykyistä maan pintaa. Rakennusten kivijalat ja uunin perustukset saattavat olla maastossa havaittavissa. Osa näistä rakenteista on ohuen pintakerroksen alla. Koska maata on Ruotsinsalmen aikaisten kerrosten ja rakenteiden suojana vain niukasti, ovat ne alttiina tuhoutumiselle maankäytön muuttuessa. Vanhojen tonttien kaivot ovat saattaneet säilyä silti syvällä maakerroksissa.

5. Nykyiset katu- ja puistoalueet

Kotkan kaupunki perustettiin samalle alueelle kuin Ruotsinsalmen merilinnoituksen kaupunkimainen taajama ja sen päälainnoitukset kasarmeineen. Silti näiden asemakaavoissa on vain vähän yhteisiä piirteitä. Kotka sai säännöllisen ruutuasemakaavan, kun taas Ruotsinsalmen

⁶⁹ Kykyri 2005, 19–28, 57, 80.

⁷⁰ Kykyri 2005, 73, 75, 84, liite 3b, 86. Marita Kykyrin tiedonanto 28.1.2007.

⁷¹ Ilkka Kaskisen tiedonanto 22.1.2007.

⁷² Hakanpää 2006, 6, 10–15, liite 6; Mikko Enegrénin suullinen tiedonanto 11.9.2006.

asemakaavassa on nähtävissä maaston muotojen vaikutusta. Nykyiset kadut halkovat niin Ruotsinsalmen aikaisia tontteja kuin katujakin.⁷³ Nykyinen kunnallistekniikka on tehokkaasti sijoitettu katujen alle. Onkin oletettavaa, että lähellä maan pintaa sijainneet Ruotsinsalmen aikaiset kerrostumat ja rakenteet ovat suurimmaksi osaksi tuhoutuneet kadunrakennustöiden ja kunnallistekniikan kaivutöiden seurauksena. Säilyneitä kerroksia ja rakenteita voi mahdollisesti löytyä enää Keskuskadun ja Pohjoispuistokadun alta.

Kuvat: Sibeliuksen puiston luoteislaidalla voi vielä nähdä Ruotsinsalmen aikaisen kadun, joka nousee kallion päälle. Linnointuskaupunki on ulottunut lännessä Kotkansaaressa sairaalan tonttiin. Sen länsipuolen viheralueelle oli kaavoitettu tontteja, ja yksi linnointuksen pääkaduista on kulkenut viheralueen poikki. Päivi Hakanpää MV:RHO.

Ruotsinsalmen yhdyskunnan alueella sijaitsee kahdeksan puistoa tai viheraluetta, joilla on oletettavasti säilynyt yhdyskunnan aikaisia ja kerrostumia. Koko tutkimusalueen pinta-alasta näiden osuus on 4,90 hehtaaria, eli hieman yli puolet kaikista säilyneistä alueista. Erityisesti Sibeliuksen puiston luoteisosa ja Toivo Pekkasen puiston koillisosa ovat arkeologisen tutkimuksen kannalta merkittäviä, osittain laajuutensa, mutta myös Ruotsinsalmen aikaisen merkittävyytensä takia. Veistospuistossa, Keskuskadun vieressä, on myös voinut säilyä asutuksen jäännösten lisäksi kaupungin kappeliin ja kanaaliin liittyneitä kerrostumia ja rakenteita. Lenin puiston kerrostumat ovat Ruotsinsalmen yhdyskunnan laita-alueilla, mutta ne ovat liittyneet läheisesti Siltalinnakkeen kasarmialueeseen. Samoin Keskuskadun ja Opistokadun väliin jäävä pieni viheralue on ollut Ruotsinsalmen kaupungin läntisintä asuttua aluetta. Nykyisen Vuorelankulman puiston paikka oli kaavoitettu tonttimaaksi. Isopuisto puolestaan on ollut asutun alueen ulkopuolella, mutta siellä on sijainnut yhdyskunnan puinen kirkko sekä kasarmeihin liittyviä rakennuksia. Puiston ympäröimänä on Ruotsinsalmen aikainen Pyhän Niko-

⁷³ Liite 3.1.–3.3.

laoksen kirkko ja hautausmaa. Koska Ruotsinsalmen aikaiset kerrostumat ovat lähellä maan pintaa, tulee puistojen muokkaus- ja parannustöistä neuvotella Museoviraston kanssa.

Kuva: Toivo Pekkasen puiston pohjoisosan halki on kulkenut katu, jota ovat reunustaneet tontit. Päivi Hakanpää MV:RHO.

Kuva: Linnouksikaupungin kaavoitetun alueen länsiosaa Leninin puistossa. Päivi Hakanpää MV:RHO.

Kuva: Linnoituskaupungin kaavoitetun alueen itäosaa Valakallionpuistossa. Päivi Hakanpää MV:RHO.

6. Alueiden luokittelu, inventoinnin tulokset ja arkeologiset tutkimusmahdollisuudet

Inventointi kattoi ajanjakson 1790-lopulta vuoteen 1859 asti. Kaikkiaan tarkistettiin 135 hehtaarin kokoinen alue, jolla sijaitsi lähes 200 tonttia. Kaikki kaupunkialueen tontit ja viheralueet jaettiin tutkimuksellisesti ja suojelullisesti kolmeen luokkaan:

- 1) Todennäköisesti säilynyt ja/tai tutkimuksellisesti erityisen mielenkiintoinen alue.
- 2) Mahdollisesti ainakin osittain säilynyt ja/tai tutkimuksellisesti mielenkiintoinen alue.
- 3) Tuhoutunut alue.

Ruotsinsalmen merilinnoituksen kaupunkitaajaman alueella arvioitiin 1-luokkaan yhteensä 9 kohdetta. Suurin osa näistä on ollut rakentamattomia linnoituskauden jälkeen, ja ne ovat nykyisin viheralueita. Kotkansaarella oli 2-luokan kohteita kaikkiaan 30 tonttia tai viheraluetta. Luokkaan määritettiin tontteja, joilla oli vielä puurakennuksia, tai jotka olivat pääosin vailla rakennuksia. Näillä tonteilla oli piha-alueita muokattu vain vähän.

Taulukko: 1- ja 2-luokan tonteista ja viheralueista

	Tontit ja viheralueet (kpl)	Pinta-ala (ha)	Osuus tutkimusalueen pinta-alasta (%)
1-luokka	9	3,634	2,7
2-luokka	30	5,037	3,7
Yhteensä	39	8,671	6,4

Mikäli 1- ja 2-luokan alueiden maankäyttöä aiotaan muuttaa tai niissä tehdään töitä, joissa maaperään kajotaan, on Museoviraston kanssa neuvoteltava tarvittavista toimenpiteistä. Rakennusalueelle on tarvittaessa tehtävä arkeologinen tutkimus. Kohteen rakennushankkeen mukaan määritellään, tulee kokeyseen arkeologinen valvonta, koekaivaus vai kaivaus. Tutkimusten jälkeen alue yleensä vapautetaan rakentamiselle. Joissakin tapauksissa alue voidaan rauhoittaa pysyvästi. Tällaisia voivat olla esimerkiksi alueet, joilla sijaitsee muurattuja rakenteita. 3-luokka sisältää alueet, joiden kerrostumat ovat todennäköisesti jo täysin tuhoutuneet. Maankäyttö kolmannen luokan alueilla ei vaadi arkeologisia tutkimuksia, ellei töiden aikana havaita tutkimusta ja dokumentointia vaativia rakenteita tai kerrostumia. Näissä tapauksissa tulee työt keskeyttää ja ottaa yhteyttä Kymenlaakson museoon (muinaismuistolain 14 §). Kaupunkikerrokset ovat yleensä tuhoutuneet alueilla, joille on rakennettu kivitaloja, tehty putkikaivantoja tai vaihdettu maita. Myös arkeologisin kaivauksin kokonaan tutkitut alueet on luokiteltu tuhoutuneiksi.⁷⁴

Kuva: Koulukadun ja Korkeavuorenkadun kulman tontti on ainoa Kotkansaaren 1-luokan tonteista. Päivi Hakapää MV:RHO.

⁷⁴ Niukkanen 2004, 36–37; Kts. Teemu Mökkösen Vaasa- ja suurvalta-ajan kaupunkiarkeologiset inventoinnit.

Kuva: Kirkkokadun ja Kapteeninkadun kulmatontin sisäpihalla on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia jäännöksiä. Päivi Hakanpää MV:RHO.

Luokittelua vaikeutti se, että Ruotsinsalmen aikaiset kulttuurikerrokset eivät ole paksuja. Lyhytikäisen linnoituskaupungin asukkaiden toiminnasta ei ehtinyt syntyä paksuja maakerroksia, vaikka asukkaita olikin paljon. Nämä ohuet kulttuurikerrokset ovat olleet myös alttiita tuhoutumaan, sillä vuonna 1879 perustetun Kotkan kaupungin kaavoitettu alue oli suunniteltu sama kuin Ruotsinsalmen merilinnoituksenkin. Vanhan rakennuskannan rippeitä, kuten rakennuskiviä ja tiiliä, käytettiin rakennusmateriaalina uusissa rakennuksissa. Toinen luokittelua vaikeuttanut seikka oli 1800-luvun lopun ja 1900-luvun maankäyttö. Kotkansaaren maaston muodot ovat olleet vaihtelevia ja paikoin hyvinkin kosteita. Maaston muokkaamisesta ja tasaamisesta ei ole jäänyt kirjallisia tietoja, ja niiden arviointi ilman maan kaivamista on paikoin mahdotonta.

Arkeologisen tutkimuksen kannalta parhaita alueita ovat rakentamattomat tontit, tai tontit, joiden rakentamisen aikana ole tehty mittavia maanrakennustöitä. Kotkansaarella tällaisia tontteja on jäljellä enää yksi. Kotkansaarella puistot ovatkin lähes ainoita laajoja alueita, joilla Ruotsinsalmen aikaisten kaupunkikerrosten ja rakenteiden tutkiminen arkeologisin menetelmin on vielä mahdollista. Lähes joka puolella kaupunkia on kuitenkin yksittäisillä tonteilla jäljellä pieniä alueita, joilla on mahdollisesti säilyneitä kulttuurikerroksia. Myös tuhoutuneiksi luokitelluilta alueilta voi löytyä kaivojen ja kanaalin syvälle kaivettuja rakenteita. Säilyneitä kulttuurikerroksia ja rakenteita voi olla myös alueilla, joille on tuotu runsaasti täyttökerroksia.

7. Raportin laatiminen

1- ja 2-luokkaan arvioiduista tonteista on tiedot koottu tietokantaan, joka on laadittu Microsoft Access –tietokantaohjelmalla. Kohteilla on kiinteistötunnus, joka muodostuu kunnanumerosta, kaupunginosatunnuksesta sekä korttelin ja tontin numerosta. Tietokantaan on merkitty arkeologinen luokitus, tontin osoite, nykyinen rakennuskanta ja rakentamisvuosi, mahdollisesti tiedot rakennusten perustuksista ja kellareista, sekä lyhyt kuvaus kohteesta. Kohdekuvaukseen on koottu tiedot vuosien 1797 ja 1801 karttoihin merkittyjen tonttien asukkaista, rakennuksista ja kaivoista. Kohdekuvauksessa on myös maininta, mikäli tontilla on tehty arkeologisia tutkimuksia. Tontikohtaiset kuvaukset ja muut tiedot ovat liitteessä 7.

Inventointiraportin kartat on työstetty paikkatiedoksi MapInfo –ohjelmalla. Pohja-aineistona on käytetty Kotkan kaupungin maankäyttöosaston vektorimuotoista kantakarttaa. Paikkatieto sisältää 1- ja 2-luokan kohteiden osalta myös kiinteistötunnuksen, osoitetiedot ja luokittelun rajaukset kartalla. Paikkatieto on muokattavissa, päivitettävissä ja toimitettavissa edelleen tietoja tarvitseville. Muu kohteita koskeva tieto on Microsoft Access –tietokannassa. Raportissa on myös kartat, joihin on merkitty inventointialue, aikaisemmat arkeologiset tutkimusalueet sekä kaukolämpö-, vesi- ja viemäriverkosto, sekä maakaasuverkosto.

Raporttiin on koottu paikkatiedon ja tietokantojen tiedot paperiversiona sekä pdf-versiona Museoviraston (www.nba.fi) ja Kotkan kaupungin verkkosivuille.

8. Yhteenveto

Ruotsinsalmen yhdyskunnan historiaa on arkeologisin menetelmin tutkittu vasta viime vuonna. Suurin osa kaupunkimaisen taajaman vanhoista kerrostumista on jo tuhoutunut modernin rakentamisen myötä. Teollisuuden käyttöön päätyneillä tonteilla on maankäyttö ollut voimakasta jo 1870-luvulta lähtien. Muualla rakentaminen on alkanut vaikuttaa Ruotsinsalmen kaupunkikerrostumiin vasta 1900-luvun puolella. Puutalojen väistyminen kaupunkikuvasta ja uusien kerrostalojen rakentaminen on nopeuttanut kulttuurikerrostumien häviämistä.

Vanhin säilynyt Ruotsinsalmen kaupunkitaajaman mittaus, joka on Suomesta saatavilla, on vuodelta 1795. Aikaisemmat kartat kuvaavat linnoituskaupungin toteutumattomia suunnitelmia.⁷⁵ Kotkansaaren vanhin asutus sijaitsi Sapokanlahden itärannalla. Uusi asutus syntyi saaren pohjoisrannalle. Linnoituskaupunkia varten kaavoitettiin yli 62 hehtaarin kokoinen alue, jolle sijoituivat kirkon työntekijöiden, sotilaiden ja kauppiaiden asuinrakennukset. Asemakaava ei noudattanut säännöllistä ruutukaavaa, vaikka ruutukaavan piirteitä oli nähtävissä varsinkin kanaalin eteläpuolella. Linnoituskaupungin asemakaava pysyi suhteellisen muuttumattomana koko olemassaolonsa ajan. Suomen sodan seurauksena raja siirtyi Pohjanlahdelle ja linnoitus menetti merkityksensä 1810-luvulla. Kaavoitettu alue alkoi vähitellen autioitua ja sen tontteja otettiin viljelykäyttöön. Kaupunkitaajaman korttelirakenne hajosi vähitellen, mutta vielä vuoden 1844 kartalta on vanhojen korttelien muodot paikoin tunnistettavissa.

⁷⁵ Kartta vuodelta 1795, RGAVMF. F. 3L. op. 23. D. 945. L. 1, 1a, (Kyhika) ja esimerkiksi kartat vuodelta 1792, BAN: fond 368 / 88 (5) ja RGAVMF. F. 3L. op. 26. D. 1716 s.13, (Kyhika).

Kotkansaarella on todennäköisesti säilyneitä kulttuurikerrostumia enää puistoissa ja yhdellä rakentamattomalla tontilla. Ainoastaan näillä alueilla voidaan arkeologisin menetelmin tutkia laajasti Ruotsinsalmen aikaisia kulttuurikerrostumia ja rakenteita. Kuitenkin lähes joka puolella kaupunkia on yksittäisillä tonteilla jäljellä pieniä alueita, joilla on mahdollisesti säilyneitä kulttuurikerroksia. Myös 1- ja 2-luokan alueiden ulkopuolelta löytyvät kulttuurikerrokset ja rakenteet ovat muinaismuistolain suojelemia. Linnoituskaupungin asukkaiden arkipäivän elämästä ei tiedetä paljoakaan, sillä tätä tietoa on tallentunut vain vähän Suomen arkistoihin ja museoihin. Arkeologiset tutkimukset voivatkin tuoda lisävalaistusta linnoituskaupungin asukkaiden elämästä.

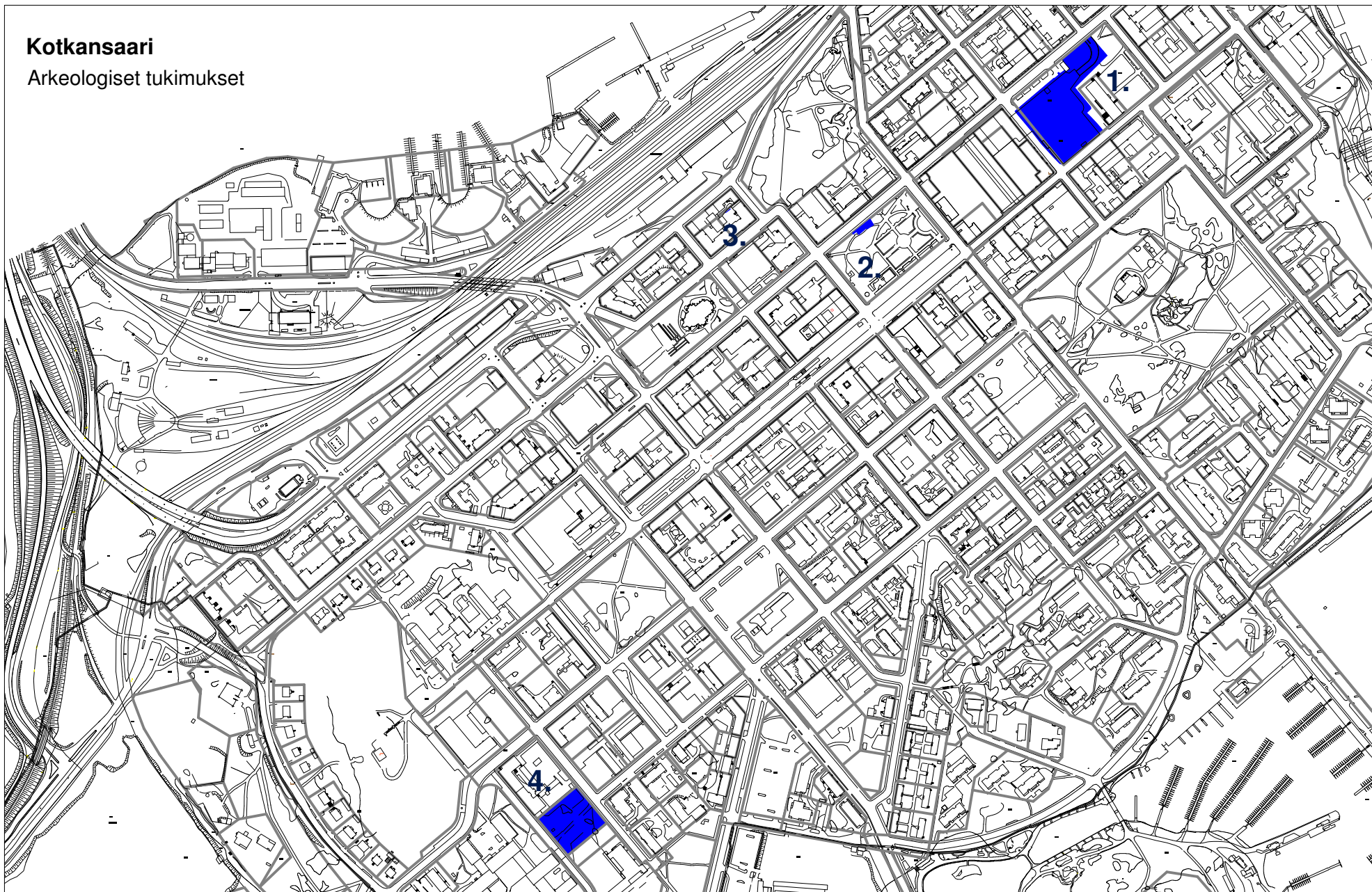
Kotkansaari

Inventointialueen rajaus

Kotkansaari

Arkeologiset tukimukset

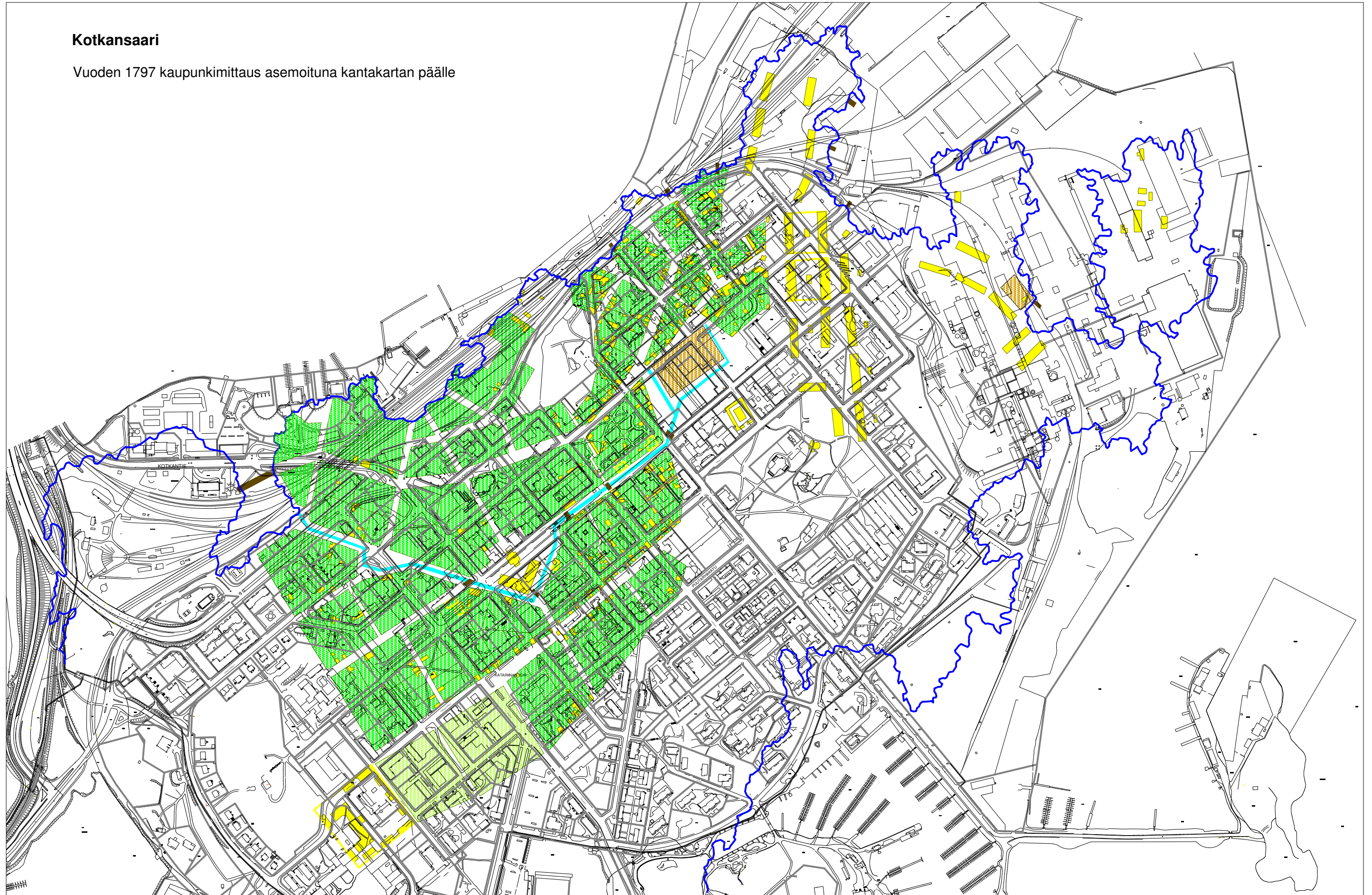
- 1. Kauppatori, Toriparkki 2005
- 2. Sibeliuksen puisto 1999
- 3. Merikotkan tontti 2006
- 4. Ruotsinsalmen Merisairaala, Datariinan tontti 2006 ja 2007

Kantakartta © Kotkan kaupungin maankäyttöosasto 2007
MK 1:7000

Museovirasto, rakennushistorian osasto
Päivi Hakanpää 2007

Kotkansaari

Vuoden 1797 kaupunkimittaus asemoituna kantakartan päälle

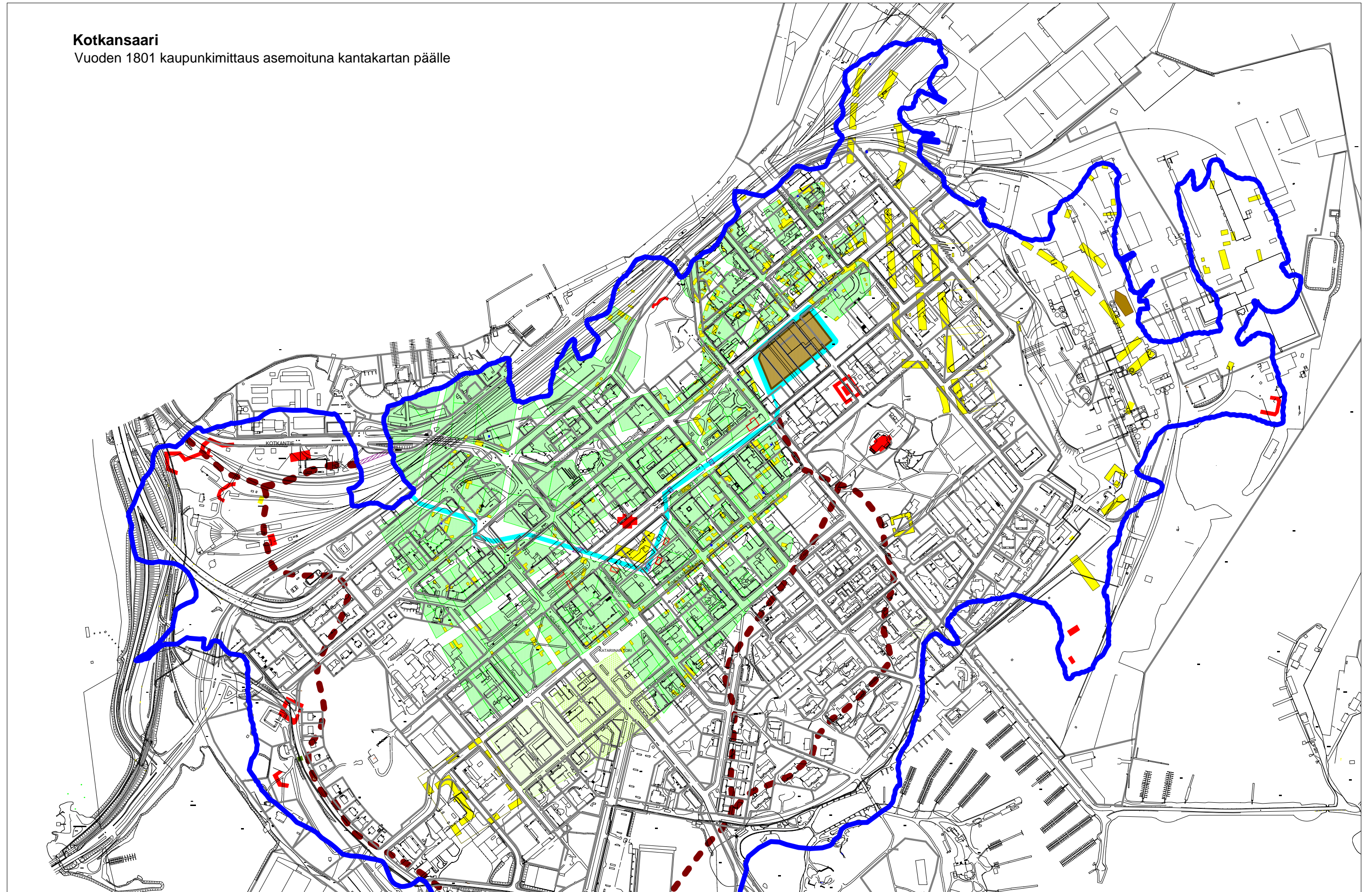
Rakennus	Laituri tai silta	Kanaali
Tontti	Paraati- ja harjoituskenttä	Rantaviiva
Suunniteltu puutarha		

Kantakartta © Kotkan kaupungin maankäyttöosasto 2007
MK 1:7000

Museovirasto, rakennushistorian osasto
Päivi Hakanpää 2007

Kotkansaari

Vuoden 1801 kaupunkimittaus asemoituna kantakartan päälle

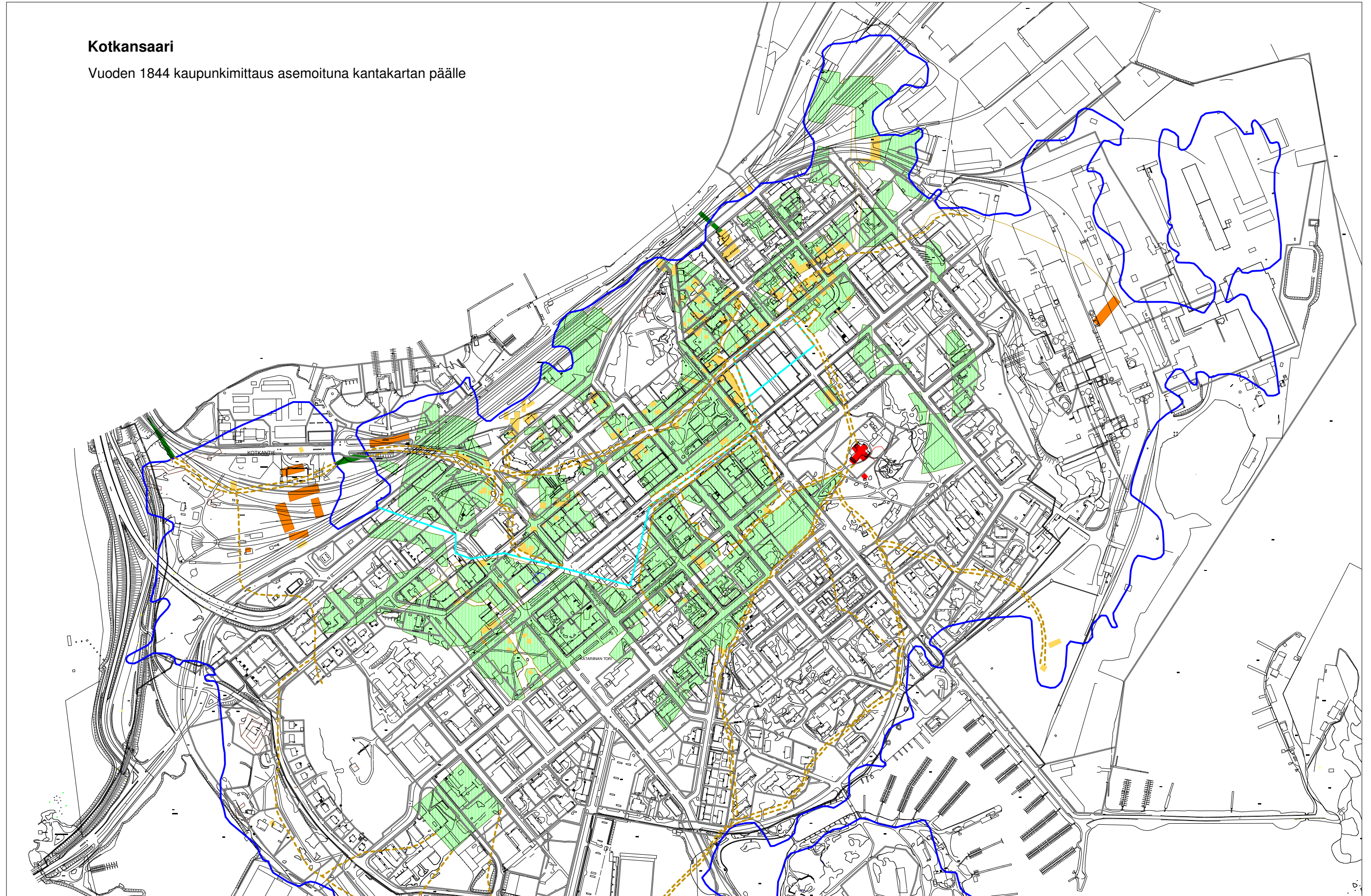

■ Kivirakennus	■ Tontti	— Kanaali, oja	— Rantaviiva
■ Puurakennus	■ Puutarhalle varattu tontti	- - - Tie	

Kantakartta © Kotkan kaupungin maankäyttöosasto 2007
 MK 1:7000
 Museovirasto, rakennushistorian osasto
 Päivi Hakanpää 2007

Kotkansaari

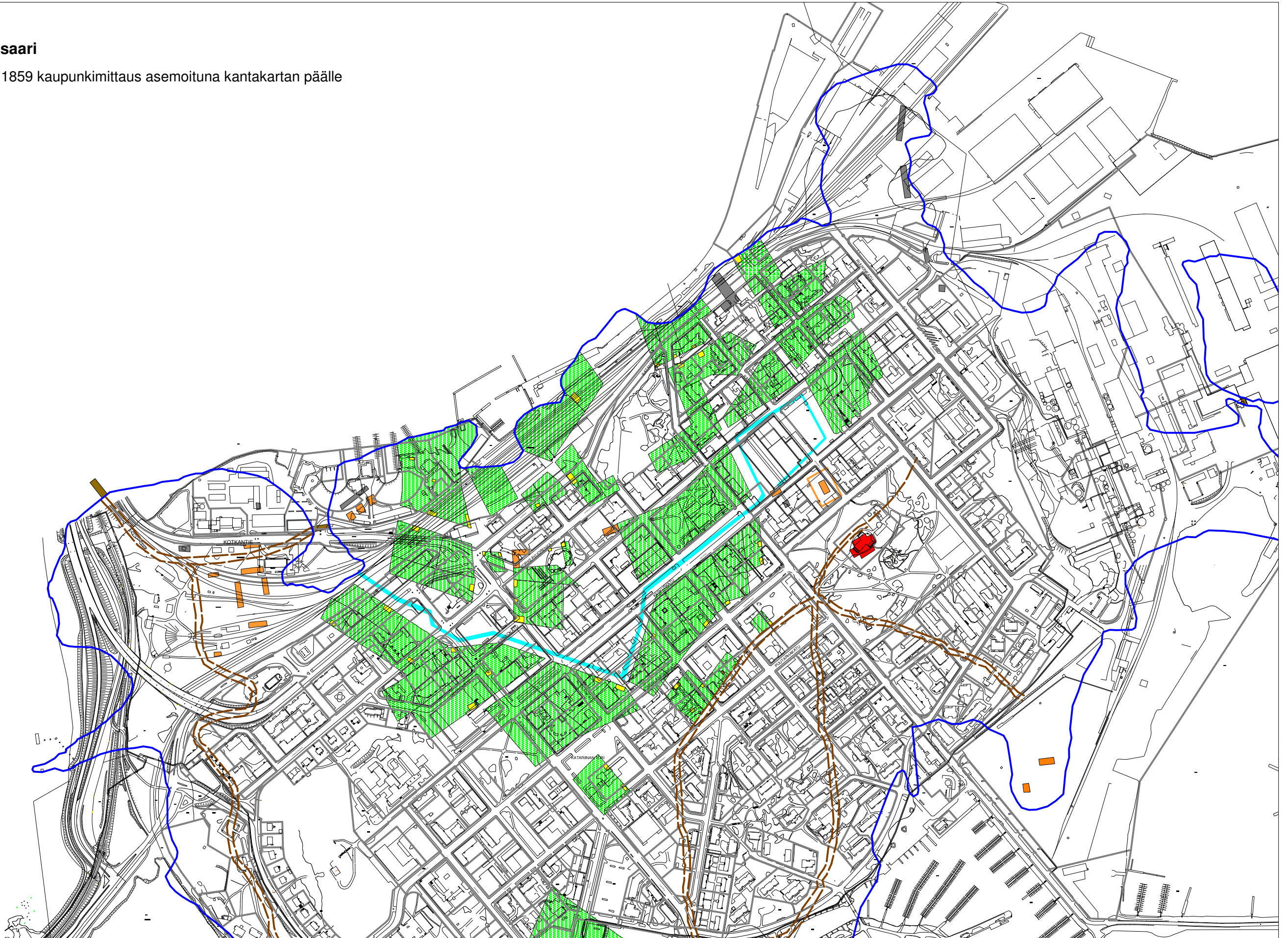
Vuoden 1844 kaupunkimittaus asemoituna kantakartan päälle

Kantakartta © Kotkan kaupungin maankäyttöosasto 2007
 MK 1:7000
 Museovirasto, rakennushistorian osasto
 Päivi Hakanpää 2007

Kotkansaari

Vuoden 1859 kaupunkimittaus asemoituna kantakartan päälle

Yksityinen rakennus	Palanut kruunun rakennus	Laituri	Rantaviiva	Tie
Kruunun rakennus, seinät ja osin holvit jäljellä	Kirkko	Tontti	Kanaali	

Kantakartta © Kotkan kaupungin maankäyttöosasto 2007
 MK 1:7000
 Museovirasto, rakennushistorian osasto
 Päivi Hakanpää 2007

Taulukko Ruotsinsalmea kuvaavista kartoista

Vuosi	Otsikko	Nimi	Selite	Viite	Alkuperäinen	Huom.
1792	-	Suvorov, Steinheil	Karttaan on merkitty linnoituslaitteet, suunnitelma linnoituskaupungista, tiet, sotilas- ja siviilirakennukset, sekä kolme korttelia ja niillä sijainneet rakennukset.		RGAVMF. F. 3L. op. 26. D. 1716 s.14.	Kuva s. 11.
1795	-	-	Karttaan on merkitty linnoituslaitteet, suunnitelma Sapokanlahden telakasta ja satamasta, tiet, kadut, sotilas- ja siviilirakennukset, tontit ja niillä sijainneet rakennukset		RGAVMF. F. 3L. op. 23. D. 945. L. 1, 1a. (Kyhika)	Karttasarja on piirretty suuriruhtinas Konstantin Pavlovitsin (Aleksanteri I veli) käyttöön. Kuva s. 13.
1797	Ruotsinsalmi, kaupungin yleisasema-kaava	-	Karttaan on merkitty kadut, sotilas- ja siviilirakennukset, tontit ja niillä sijainneet rakennukset, sekä luettelo tonttien omistajista.		RGAVM F.326 op.1 D. 11931. (KA 55M 21/15. Ruotsinsalmi 1 nro 21.)	Kuva s.20, Liite 3.1.
1800	Kartta Ruotsinsalmesta ja Kymminlinnasta, sekä näiden ympäristöstä. Kartalle on merkitty Valamon luostarille kuuluvat alueet.	-	Kotkansaarelle on merkitty ainoastaan yksi talo, sekä kaksi pientä niitty- ja peltolohkoa Sapokanlahden rannalle.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 1.	Kartta kuvaa Kotkansaaren osalta aikaa ennen vuotta 1800. Kuva s. 29.
-	Ruotsinsalmen linnoitusalueen, sekä ympärillä olevien saarien kartta, jossa ovat kaikki linnoitus- ja siviilirakennukset.	Kubasov	Karttaan on merkitty linnoituslaitteet, korttelit, tontit, julkiset rakennukset, sotilas- ja siviilirakennukset, suunnitelma Sapokanlahden telakasta ja satamasta, tiet ja kadut.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 5.	Kartta on ilmeisesti 1800-luvun alusta, sillä siihen on merkitty Pyhän Nikolauksen kirkko sekä pieni Kymminlinna. Kuva s.10.
1800	Ruotsinsalmen sotasatama Kotkansaarella	Insinööri-komennuskunta	Karttaan on merkitty linnoituslaitteet, suunnitelma Sapokanlahden telakasta ja satamasta, tiet, kadut, sotilas- ja siviilirakennukset, tontit ja niillä sijainneet rakennukset.		RGAVM f.3L op. 26 D1684 (Kyhika)	Kartta on todennäköisesti sama kuin KA 55M 21/11.
1801	Ruotsinsalmen sotasatama Kotkansaarella	Dobrinin	Karttaan on merkitty linnoituslaitteet, suunnitelma Sapokanlahden telakasta ja satamasta, tiet, kadut, sotilas- ja siviilirakennukset, tontit ja niillä sijainneet rakennukset, sekä luettelo tonttien omistajista.		KA 55M 21/11.	Kuva s. 14. Liite 3.2.

1806	Kotkansaaren kartta	Habarov	Kartalla on merkittävien rakennusten paikat. Kartassa on linnoituslaitteet, sotilasrakennukset, kirkko, korttelit ja tiet. Osa rakennuksista on merkitty kirjaimin ja niistä on selitykset. Puurakennukset on merkitty keltaisella värillä.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 29.	
1812	Ruotsinsalmen linnoitusalueen kartta	Paramonov	Karttaan on merkitty korjattavat rakennukset. Kartassa on linnoituslaitteet, sotilasrakennukset, julkiset rakennukset ja korttelit.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 6.	
1814	Ruotsinsalmen linnoitusalueen kartta	Paramonov	Karttaan on merkitty vuoden 1814 rakennustyöt. Kartassa on linnoituslaitteet, julkiset- ja sotilasrakennukset, tiet ja korttelit.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 7.	
1815	Ruotsinsalmen linnoitusalueen kartta	Paramonov	Karttaan on merkitty vuoden 1815 rakennustyöt. Kartassa on linnoituslaitteet, julkiset- ja sotilasrakennukset, tiet ja korttelit.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 8.	
1815	Osa Kotkansaaren yleiskartasta	Paramonov	Karttaan on merkitty loppuun saatettavat työt vuodelta 1815. Kartassa on linnoituslaitteet, julkiset- ja sotilasrakennukset, tiet ja korttelit.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 30.	
1815	Ruotsinsalmen yleiskartta	Paramonov	Karttaan on merkitty insinööriviraston kaikki siviilirakennukset. Kartassa on lisäksi linnoituslaitteet. Rakennukset on numeroitu ja niille on selitykset.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 9.	
1816	Ruotsinsalmen linnoitusalueen yleiskartta	-	Karttaan on merkitty korjaustyöt vuodelta 1816. Kartassa on linnoituslaitteet, julkiset- ja sotilasrakennukset, sekä korttelit.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 10.	
1816	Osa Kotkansaaren yleiskartasta		Karttaan on merkitty lopettamattomat työt vuodelta 1815. Kartassa on linnoituslaitteet, julkiset- ja sotilasrakennukset, sekä korttelit.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 31.	
1820	Kotkansaaren kartta	Suštševskij	Karttaan on merkitty viljelyskelpoiset maat vihreällä värillä ja kirjaimilla (a-d), sekä näiden selitykset. Kartassa on lisäksi muutama kortteli.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 32.	
1823	Ruotsinsalmen linnoitusalueen yleiskartta	Simanov	Karttaan on merkitty korjaus ehdotukset vuodelta 1823. Kartassa on linnoituslaitteet, sotilasrakennukset ja korttelit.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 11.	

1824	Ruotsinsalmen linnoitusalueen yleiskartta	Simanov	Karttaan on merkitty korjattavaksi myrskyn rakennuksille aiheuttamat vauriot. Kartassa on linnoituslaitteet, julkiset- ja sotilasrakennukset, sekä korttelit.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 12.	
1824	Ruotsinsalmen linnoitusalueen yleiskartta	Sutermin	Karttaan on merkitty vuoden 1825 rakennustyöt. Kartassa on linnoituslaitteet, julkiset- ja sotilasrakennukset, korttelit ja tiet.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 13.	
1824	Ruotsinsalmen linnoitusalueen yleiskartta	Sutermin	Karttaan on merkitty kaikki sotilasrakennukset; puiset keltaisella ja tiilirakennukset punaisella värillä. Kartassa on merisairaala ja sotilasrakennukset, korttelit ja tiet.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 14.	
1824	Osa Kotkansaaren karttaa	Simanov	Karttaan on merkitty palanut puurakennus. Kartassa on linnoituslaitteet, sotilasrakennukset ja korttelit.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 33.	
1824	Osa Kotkansaaren karttaa	Simanov	Karttaan on merkitty palanut puurakennus. Kartassa on sotilasrakennukset ja korttelit.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 34.	
1825	Osa Kotkansaaren karttaa	Schubin	Kartalle on merkitty tieehdotus. Kartassa on linnoituslaitteet, julkiset- ja sotilasrakennukset, sekä korttelit. Rakennukset on numeroitu ja niille on selitykset.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 35.	
1826	Kotkansaaren kartta	Osipov	Kartalle on merkitty vuonna 1826 rakennettu tie. Kartassa on lisäksi tiet, korttelit ja muutamia rakennuksia.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 42.	
1827	Osa Kotkansaaren karttaa	Osipov	Karttaan on merkitty purettaviksi suunnitellut rakennukset.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 43.	
1828	Ruotsinsalmen linnoitusalueen yleiskartta	Zolotov	Karttaan on merkitty rakennusehdotus vuodelta 1828. Kartassa on linnoituslaitteet, julkiset- ja sotilasrakennukset, korttelit sekä tiet. Rakennukset on numeroitu ja niille on merkitty selitys.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 15.	
1828	Ruotsinsalmen linnoitusalueen yleiskartta	Zolotov	Karttaan on merkitty edellisen vuoden (1827) rakennustyöt. Kartassa on linnoituslaitteet, julkiset- ja sotilasrakennukset, korttelit sekä tiet. Harmaalla on merkitty purettavat rakennukset. Rakennukset on numeroitu ja niille on merkitty selitys.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 16.	

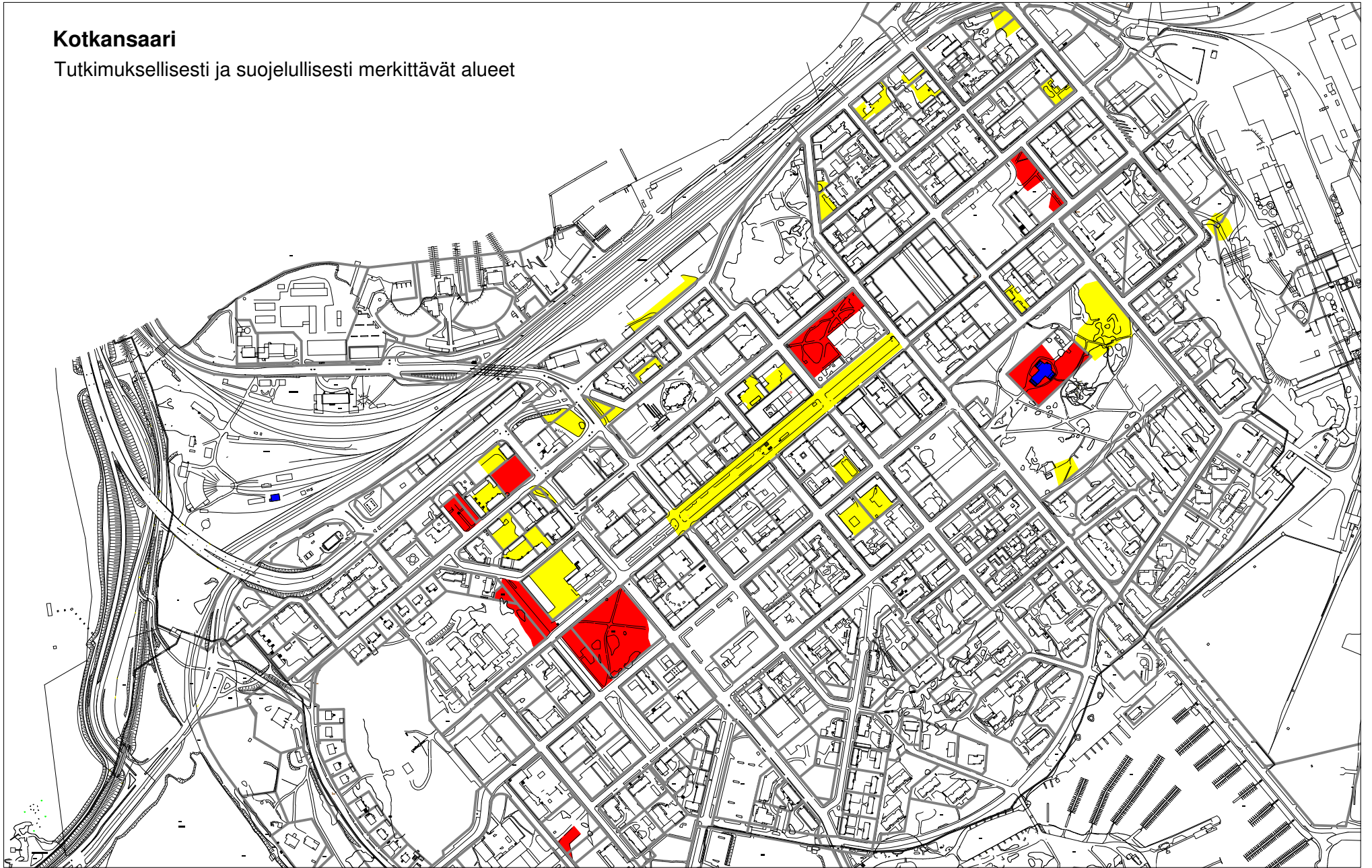
1829	Ruotsinsalmen linnoitusalueen yleiskartta	Zolotov	Karttaan on merkitty edellisen vuoden (1828) rakennustyöt. Kartassa on linnoituslaitteet, julkiset- ja sotilasarakennukset, korttelit sekä tiet. Rakennukset on numeroitu ja niille on selitykset.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 17.	
1829	Ruotsinsalmen linnoitusalueen yleiskartta	Zolotov	Karttaan on merkitty työehdotus vuodelle 1830. Kartassa on linnoituslaitteet, kirkko, sotilasarakennukset, korttelit ja tiet. Rakennukset on numeroitu ja niille on selitykset.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 18.	
-	Ruotsinsalmen linnoitusalueen yleiskartta	Zolotov	Karttaan on merkitty innoituslaitteet, kirkko, sotilasarakennukset, korttelit ja tiet. Rakennukset on numeroitu ja niistä on selitykset.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 27.	Kartta on mahdollisesti vuodelta 1828 tai 1829.
1830	Ruotsinsalmen linnoitusalueen yleiskartta	Zolotov	Karttaan on merkitty työt vuodelta 1829. Kartassa on linnoituslaitteet, julkiset- ja sotilasarakennukset, korttelit sekä tiet. Purettavat rakennukset on merkitty harmaalla ja yliviivattu. Rakennukset on numeroitu ilman selityksiä.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 19.	
1830	Ruotsinsalmen linnoitusalueen yleiskartta	Zolotov	Karttaan on merkitty työehdotus vuodelle 1831. Kartassa on linnoituslaitteet, julkiset- ja sotilasarakennukset, sekä korttelit. Rakennukset on numeroitu ja niistä on selitykset. Osa rakennuksista on merkitty sinisellä.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 20.	
1831	Ruotsinsalmen linnoitusalueen yleiskartta	-	Karttaan on merkitty tehdyt työt vuodelta 1830. Kartassa on linnoituslaitteet, kirkko, sotilasarakennukset, korttelit ja tiet. Rakennukset on numeroitu ilman selityksiä. Osa rakennuksista on merkitty harmaalla.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 21.	
1831	Ruotsinsalmen linnoitusalueen yleiskartta	-	Karttaan on merkitty työehdotus vuodelle 1832. Kartassa on linnoituslaitteet, kirkko, sotilasarakennukset, korttelit ja tiet. Rakennukset on numeroitu ja niistä on selitykset.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 22.	
1832	Ruotsinsalmen linnoitusalueen yleiskartta	Siniskij	Karttaan on merkitty silloiset rakennukset. Kartassa on linnoituslaitteet, kirkko, sotilasarakennukset, korttelit ja tiet. Rakennukset on numeroitu ja niistä on selitykset.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 23.	

1833	Ruotsinsalmen linnoitusalueen yleiskartta	Zolotov	Karttaan on merkitty innoituslaitteet, kirkko, sotilasrakennukset, korttelit ja tiet. Rakennukset on numeroitu ja niistä on selitykset.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 24.	
1833	Ruotsinsalmen linnoitusalueen yleiskartta	Grandmanseh	Karttaan on merkitty linnoituslaitteet, kirkko, sotilasrakennukset, korttelit ja tiet. Rakennukset on numeroitu iöman selityksiä.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 25.	
1833	Osa Kotkansaaren karttaa	Grandmansev	Kartalle on merkitty sotilaiden viljelypalstat. Kartassa on korttelit ja tiet.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 44.	
1834	Ruotsinsalmen linnoitusalueen yleiskartta	-	Karttaan on merkitty työehdotus vuodelle 1835. Kartassa on linnoituslaitteet, kirkko, sotilasrakennukset, korttelit ja tiet. Rakennukset on numeroitu ilman selityksiä.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 26.	
1844	Karta öfver För detta Kotka och Kymmenegårds fästningar underlydande Ägors belägne. Andra Kartedelen.	C., G. Aminoff	Tiluskartta. Karttaan on merkitty tontit ja niiden rakennukset, sotilasrakennukset, niityt, metsät ym.		KA/MH G9 9/4-9.	Kuva s. 22. Liite 3.3.
1846	Ruotsinsalmen linnoitusalueen yleiskartta	Ivanov	Karttaan on merkitty sotilasrakennukset. Ne on numeroitu ja niille on selitykset.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 28.	
1847	Kotkansaaren kartta	Andrejev	Karttaan on merkitty valtion omistamat rakennukset Ne on numeroitu ja niistä on selitykset.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 45.	
1848	Kotkansaaren kartta	Hazov	Karttaan on merkitty korjaustyöt vuodelle 1849. Kartassa on sotilasrakennuksia. Ne on numeroitu ja niistä on selitykset.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 49.	
1848	Kotkansaaren kartta	Maslov	Karttaan on merkitty sotilasrakennukset. Ne on numeroitu ja niistä on selitykset.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 50.	
1849	Kotkansaaren kartta	Andrejev	Työehdotus vuodelle 1850. Karttaan on merkitty tiet, korttelit, kirkko ja sotilasrakennukset, jotka on numeroitu ja niistä on selitykset.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 51.	
1850	Kotkansaaren kartta	Andrejev	Karttaan on merkitty tiet, korttelit, kirkko ja sotilasrakennukset, jotka on numeroitu ja niistä on selitykset.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 52.	

1850	Kotkansaaren kartta	-	Työehdotus vuodelle 1851. Karttaan on merkitty tiet, korttelit, kirkko ja sotilasrakennukset, jotka on numeroitu ja niistä on selitykset.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 53.	
1850	Kotkansaaren kartta	Hazov	Karttaan on merkitty tiet, korttelit, kirkko ja sotilasrakennukset, jotka on numeroitu ja niistä on selitykset.		MV.RHO Ruotsinsalmi VIK 54.	
1851	Kotkansaaren kartta	Dorofejev	Työehdotus vuodelle 1852. Karttaan on merkitty tiet, korttelit, kirkko ja sotilasrakennukset, jotka on numeroitu ja niistä on selitykset.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 55.	
1851	Kotkansaaren kartta	Dorofejev	Karttaan on merkitty tiet, korttelit, kirkko ja sotilasrakennukset, jotka on numeroitu ja niistä on selitykset.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 56.	
1852	Kotkansaaren kartta	Dorofejev	Karttaan on merkitty kirkko ja sotilasrakennukset, jotka on numeroitu ja niille on selitykset.		MV/RHO Ruotsinsalmi VIK 57.	
1853	Kotkansaaren kartta	Dorofejev	Karttaan on merkitty työehdotus vuodelle 1854. Kartassa on tiet, korttelit, kirkko ja sotilasrakennukset, jotka on numeroitu ja niille on selitykset.		MV/RHO Ruotsinsalmi VIK 58.	
1853	Kotkansaaren kartta	Dorofejev	Karttaan on merkitty tiet, korttelit, kirkko ja sotilasrakennukset, jotka on numeroitu ja niille on selitykset.		MV:RHO Ruotsinsalmi VIK 59.	
1854	Kotkansaaren kartta		Karttaan on merkitty työehdotus vuodelle 1854. Kartassa on tiet, korttelit, kirkko ja sotilasrakennukset, jotka on numeroitu ja niille on selitykset.		MV/RHO Ruotsinsalmi VIK 60.	
1859	Kotkansaaren ja ympärillä olevien saarien yleiskartta	-	Karttaan on merkitty korttelit, tontit ja rakennukset. Tontit on numeroitu ja niille on selitykset.		MV/RHO Ruotsinsalmi VIK 3.	Kuva s. 23. Liite 3.4.

Kotkansaari

Tutkimuksellisesti ja suojellisesti merkittävät alueet

1-luokka

Ruotsinsalmen aikainen säilynyt rakennus

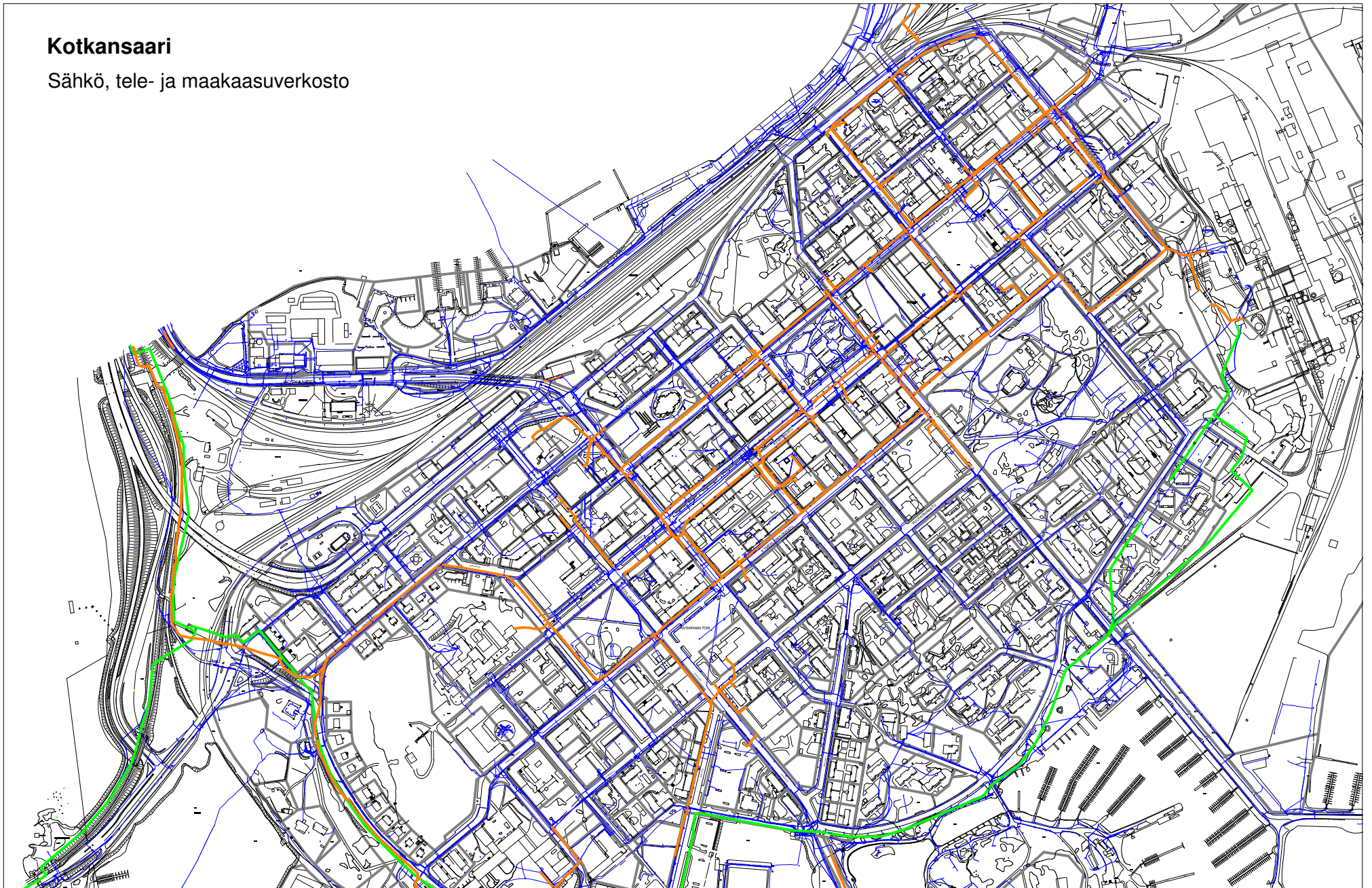
2-luokka

Kantakartta © Kotkan kaupungin maankäyttöosasto 2007
MK 1:8000

Museovirasto, rakennushistorian osasto
Päivi Hakanpää 2007

Kotkansaari

Sähkö, tele- ja maakaasuverkosto

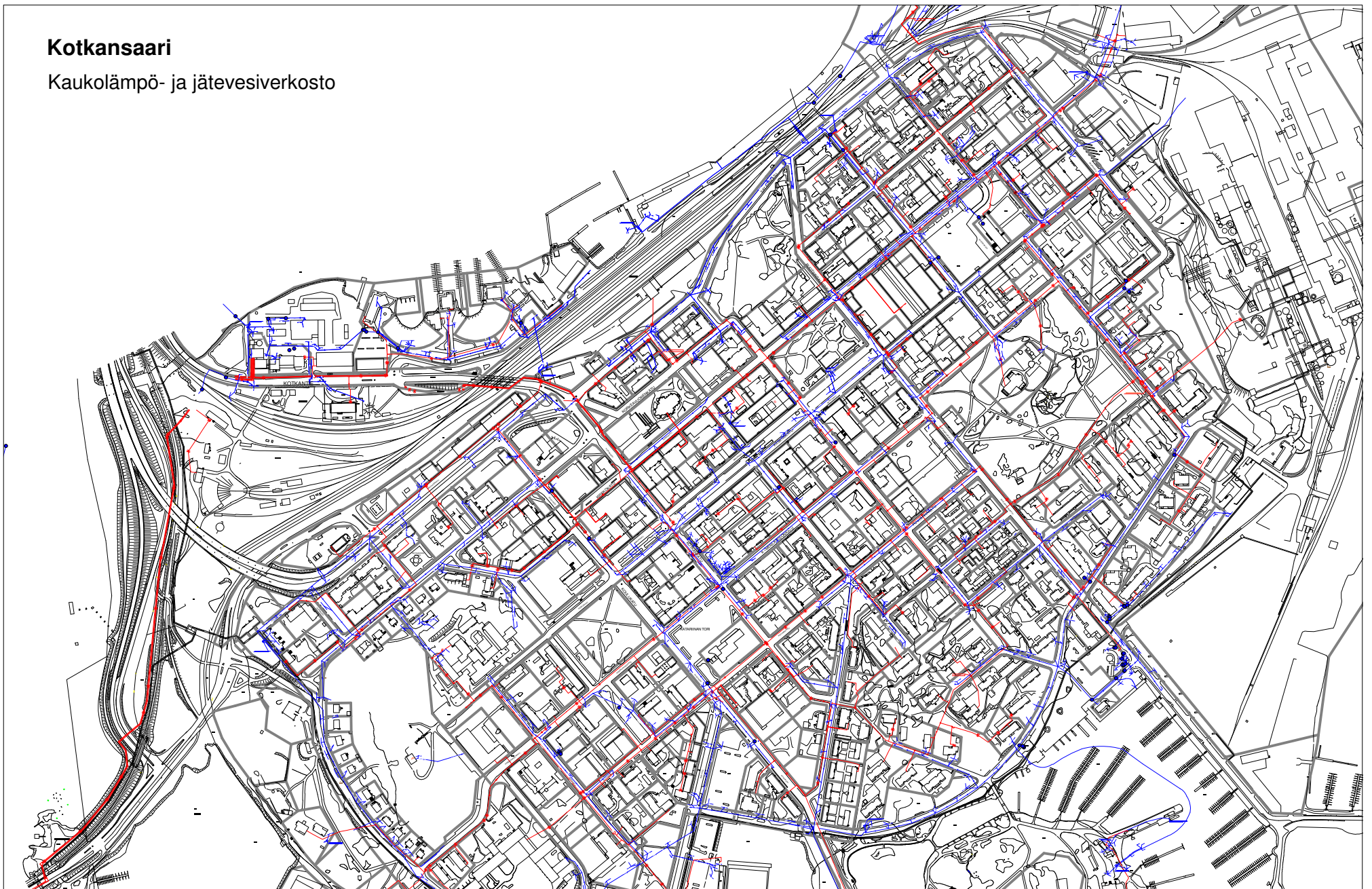

- Sähköverkosto
- Maakaasuverkosto
- Televerkosto

Kantakartta © Kotkan kaupungin maankäyttöosasto 2007
MK 1:8500
Museovirasto, rakennushistorian osasto
Päivi Hakanpää 2007

Kotkansaari

Kaukolämpö- ja jätevesiverkosto

- Kaukolämpöverkosto
- Jätevesiverkosto

Kantakartta © Kotkan kaupungin maankäyttöosasto 2007
MK 1:8500
Museovirasto, rakennushistorian osasto
Päivi Hakanpää 2007

Kotkansaari
Sadevesiverkosto

— Sadevesiverkosto

Kantakartta © Kotkan kaupungin maankäyttöosasto 2007
MK 1:8500
Museovirasto, rakennushistorian osasto
Päivi Hakanpää 2007

Ruotsinsalmen merilinnoituksen kaupunki- inventointi, kohdekuvaukset 2007

Kiinteistötunnus	Kunta
	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	1			1

Katuosoite
Valakallionpuisto, Rauhankatu 1-3

Rakennukset	Rakennusvuosi	
-	-	
Viite	Perustus	Kellari
	-	☐

Kohdekuvaus
Kaupungintalon pohjois- ja itäpuolella on Valakallion puisto ja paikoitusalue. Alueen pohjoisosassa on sijainnut Ruotsinsalmen aikainen tontti, jonka asukkaaksi on merkitty vuosina 1797 (tontti 15) ja 1801 (tontti 41) pappi Efim Tshetvergov. Tontilla on ollut neljä rakennusta. Nykyisen puiston ja paikoitusalueen itäkulmassa on ollut 1790-luvulla rakennettu maavoimien, puukasarmi ja sen piha-alueita. Puisia rakennuksia käymälöineen oli yhteensä kuusi. Kasarmiale oli aidattu. Rakennus on purettu 1820-luvulla. Alueella on todennäköisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia. Valakallionpuistossa on tehty arkeologinen valvonta vuonna 2005.

Kiinteistötunnus	Kunta
	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	1	99031		2

Katuosoite
Isopuisto

Rakennukset	Rakennusvuosi	
-	-	
Viite	Perustus	Kellari
Kotkan Pyhän Nikolaoksen kirkon historia		☐

Kohdekuvaus
Isopuiston pohjoiskulmassa, kallion päällä, on sijainnut Pyhän Nikolaoksen puukappeli. Se vihittiin käyttöön vuonna 1792. Kappeliin tehtiin muutos- ja rakennustöitä vuonna 1795. Huonokuntoinen kirkko jäi pois käytöstä 1799. Alue on puistoa, jossa kasvaa muutamia mäntyjä ja pensaita. Kallion pinta on osittain näkyvissä. Paikalla on mahdollisesti säilynyt kirkon käyttöön liittyneitä kerrostumia. Kallion alapuolella, Itäkadun reunassa, on ollut puinen esikunta- ja upseeritalo. Rakennus on purettu vuonna 1827. Maan päälle ei ole enää näkyvissä kiviperustusta, mutta alueella on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia. Isopuiston eteläkulmassa on sijainnut maavoimien puinen kärryvaja. Alueella on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2			1

Katuosoite	
Eteläpuiston luoteisosa	

Rakennukset

	Rakennusvuosi	
Viite	Perustus	Kellari
		☐

Kohdekuvaus

Kotkansaaren sairaalan ja koulurakennuksen väliin jää puisto, jonka läpi kulkee hiekkakäytävä. Puisto rajautuu lännessä kalliioon, jonka reunaan on lohkottu ja idässä koulun piharakennukseen. Puiston läpi on kulkenut leveä katu kaupungin kappelille. Vuoden 1797 kartan mukaan puiston alueelle ovat ulottuneet tontit 89, 103, 104 ja 112. Vain tontit 103 ja 104 olivat asuttuja, asukkaina alipursimiehet Feodor Pahomov ja Seleznev. Vuoden 1801 karttaan tontit on merkitty numeroilla 88, 89, 94 ja 95. Tuolloin tonteilla asui matruusi Ivan Spitschkin vaimonsa kanssa, joukkuekapteeni Klosterman ja virkailija Ivan Sn_ov. Tontti numero 89 oli edelleen asumaton. Puistossa on todennäköisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2			1

Katuosoite	
Leninin puisto	

Rakennukset

Puistossa on Leninin patsas.	Rakennusvuosi	
Viite	Perustus	Kellari
		☐

Kohdekuvaus

Vuoden 1797 kartan mukaan puiston kaakkoisosaan on ulottunut kaksi tonttia. Asukkaiksi oli merkitty majoitusmestari Vasili Valov ja tilkitsijä Afanasij Krylov (tontti nro 121), Ivan Spitschkin ja kaleerikirvesmies Ilja Saltykov (tontti nro 130). Vuoden 1801 kartan mukaan oli asukkaina majoitusmestarit Fedot Govoro_v ja Ilja Gisev (tontti nro 105) ja luutnantti Debek (Tontti nro 115). Kuitenkin vain tontille nro 121 (105) on merkitty rakennus. Puistoa ympäröi hiekkapäällysteinen ja osittain kivetty katu. Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia on todennäköisesti säilynyt puiston kaakkoisosassa ja mahdollisesti säilynyt kadun alla.

Kiinteistötunnus	Kunta
	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2	0	0	2

Katuosoite	
Veistospuisto, Keskuskatu 17-33	

Rakennukset

	Rakennusvuosi	
Viite	Perustus	Kellari
Kotkansaari inventointi 1982, merkittävät ympäristöt ja rakennukset.		☐

Kohdekuvaus

Puistossa kasvaa vanhoja lehmuksia ja sinne on sijoitettu veistoksia. Puiston ja Keskuskadun kohdalla on kulkenut Ruotsinsalmen kanaali. Paikalla on sijannut myös kaupungin kappeli ja osittain myös kauppahalli. Puiston ja kadun alla on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmenaikaisia kerrostumia ja rakenteita.

Kiinteistötunnus	Kunta
	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2	99032		1

Katuosoite	
Sibeliuksen puisto	

Rakennukset

	Rakennusvuosi	
Viite	Perustus	Kellari
		☐

Kohdekuvaus

Nykyisen puiston alueelle ulottui neljä tonttia. Kirkkokadun ja Ruotsinsalmenkadun kulmassa oli tontti nro 27, jolla asui laivaston luutnantti Aleksander A_. Vuoden 1801 karttaan tontti on merkitty numerolla 46. Tuolloin tontilla asui tykistövaruskunnan 6. komppanian everstiluutnantti Proskorekov. Tontilla oli kolme rakennusta, jotka ovat jääneet Ruotsinsalmenkadun ja kauppakeskuksen alle, sekä kaivo. Nykyisen Kirkkokadun reunassa kulki koillis-lounassuuntainen, kivetty katu, joka on yhä osittain esillä puiston reunassa. Kaivokadun ja Kirkkokadun puolella sijaitsi tontti nro 51, joka vuoden 1797 kartan mukaan oli tyhjillään. Tontille on merkitty kuitenkin neljä rakennusta. Tonttia on esitetty 2. merirykmentin kapteenin Petr Pervot de Lumianin käyttöön. Vuoden 1801 kartassa tontin numero on 47. Asumakseen on merkitty pietarilainen kauppias Evsei Volkov. Kaivokadun reunaan on ulottunut tontti nro 102 (vuonna 1801 nro 48). Tonttien välissä on kaakko-luodesuuntainen, kapea ja mutkitteleva kuja. Paul Olssonin puistosuunnitelma on peräisin 1930-luvulta. Todennäköisesti Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia on säilynyt puiston Kirkkokadun ja Kaivokadun puoleisilla alueilla. Nykyisen puiston paikalle, Keskuskadun puolelle, oli merkitty vuoden 1797 karttaan tontit 34 ja 41. Ne esiintyvät vuoden 1801 kartassa numeroilla 71 ja 70. Puistoa on näiden kohdalla tasattu ja paikalle on rakennettu suihkulähde. Tontilla nro 41 (71) on sijainnut kaivo, joka on mahdollisesti säilynyt puiston rakentamisesta huolimatta.

Kiinteistötunnus	Kunta
	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2	99032		2

Katuosoite

Vuorelankulman puisto

Rakennukset

	Rakennusvuosi	
Viite	Perustus	Kellari
		☐

Kohdekuvaus

Vuorelankulman ja Kotkankadun välissä on puistoalue, jonne on ulottunut vuoden 1797 kartan mukaan tontti nro 56. Tontti oli rakentamaton 1700-luvun lopulla ja vielä 1800-luvun alussa. Krimin sodan jälkeen paikalla on ollut kauppias Popovin maapala, jonka vieressä on sijainnut neiti Urjuzovin talo. Paikalla on mahdollisesti säilynyt 1800-luvun puolivälin Ruotsinsalmen asutukseen liittyneitä kulttuurikerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	4			1

Katuosoite

Toivo Pekkasen puisto

Rakennukset

	Rakennusvuosi	
Viite	Perustus	Kellari
		☐

Kohdekuvaus

Nykyisen puiston halki on kulkenut lyhyt, kaakko-luodesuuntainen poikkikatu. Sen varrella oli vuoden 1797 kartan mukaan kahdeksan tonttia. Asukkaiksi oli merkitty majuri Karp Streltsov (tontti nro 77), entisen 2. merirykmentin majuri Pervot de Lumian (tontti nro 78), tykistön kapteeni Petr Arestov (tontti nro 79) ja komissaari Feodor Stepanov (tontti nro 96). Kadun lounaispuolella asuivat tykistön majuri ja ritari Riz_ (tontti nro 80), Viipurin muskettirykmentin majuri R_hoff (tontti nro 81), majuri ja ritari Mitshurin (tontti nro 82) sekä majoitusmestari Egor Kljutsharev (tontti nro 91). Lisäksi ulottui puiston eteläosaan tontti nro 83, jolla asui tykistön sihteeri Senka Kozyrev. Alueen tonteista vain tontit nro 78, 81 ja 83 olivat vailla rakennuksia. Vuoden 1801 kartan mukaan asukkaina ovat olleet pietarilainen kauppias Grigori Filipov (tontti nro 136), alipursimies Vasili Mihailov (tontti nro 137), matruusit Ilja Filipov (tontti nro 138) ja Nikolai Osipov (tontti nro 85). Kadun lounaispuolen korttelissa asuivat alipursimies Grigoejev ja matruusi Fedotov (tontti nro 86), kaleerikirvesmies Vasili Vasiljev (tontti nro 139), alipursimies Timofei Vasiljev (tontti nro 140), majoitusmestarit Filip Trofimov ja Matvei Kirilov (tontti nro 141) sekä Absalim_ B_garin (tontti nro 142). Alueen tonteista vain tontti nro 142 (tontti 83) oli vailla rakennuksia. Puiston eteläosassa on avokalliota ja sen koillisosassa näkyy kiviä. Maasto laskee koilliseen, ja puistoa halkovat asfaltoidut polut. Puiston alueella on todennäköisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500100060007	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	1	6	7	2

Katuosoite

Ruukinkatu 9 ja Kirkkokatu 2

Rakennukset

Ruukinkadun varrella on rapattu, 2-kerroksinen kivirakennus, joka toimii kerho- ja konttorirakennuksena (Kotkan klubi).	Rakennusvuosi	
	1927	
Viite	Perustus	Kellari
Kotkansaari inventointi 1982, merkittävät ympäristöt ja rakennukset.	Kivi, rapattu	☐

Kohdekuvaus

Tontilla on sijainnut osa 1790-luvulla rakennettua maavoimien kasarmirakennusta ja sen piha-alueita. Alueella oli yhteensä kuusi puukasarmia käymälöineen. Kasarmiale oli aidattu. Rakennus on purettu 1820-luvulla. Piha on osittain asfaltoitu ja sen keskellä on istutusalue. Tontilla on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerroksia. Rakennuksen perustuskivet on todennäköisesti purettu pois.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500100070004	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	1	7	4	2

Katuosoite

Satamakatu 1 ja Ruukinkatu 17

Rakennukset

Satamakadun puolella on valkotiilinen, 1-kerroksinen toimistorakennus.	Rakennusvuosi	
	-	
Viite	Perustus	Kellari
	Betoni	☐

Kohdekuvaus

Tontilla on sijainnut osa 1790-luvulla rakennettua esikunta- ja upseerirakennusta, sekä sen piha-alueita. Rakennus on purettu 1820-luvulla. Alue on osittain paikoitusaluetta ja se rajautuu kallioon. Tontilla on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerroksia. Rakennuksen perustuskivet on todennäköisesti purettu pois.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500100070005	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	1	7	5	2

Katuosoite
Ruukinkatu 15

Rakennukset	Rakennusvuosi	
-	-	
Viite	Perustus	Kellari
		☐

Kohdekuvaus
Tontilla on sijainnut osa 1790-luvulla rakennettua esikunta- ja upseerirakennusta ja sen piha-alueita. Rakennus on purettu 1820-luvun lopulla. Alue on rakentamaton ja osittain paikoitusalueena. Tontin länsiosa on kalliota. Tontilla on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerroksia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500100070007	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	1	7	7	2

Katuosoite
Ruukinkatu 13 ja Vuorikatu 2

Rakennukset	Rakennusvuosi	
Tontilla on 1-kerroksinen puutalo, rapattu 2-kerroksinen rakennus ja tiilinen talousrakennus. Rakennukset ovat museokäytössä.	1937, 1938, -	
Viite	Perustus	Kellari
Kotkansaari inventointi 1982, merkittävät ympäristöt ja rakennukset.	Kivi ja betoni	☐

Kohdekuvaus
Tontilla on sijainnut osa 1790-luvulla rakennettua esikunta- ja upseerirakennusta ja sen piha-alueita. Rakennus on purettu 1820-luvun lopulla. Tontilta on purettu kivirakennus 1900-luvulla. Tontin länsiosa on kalliota. Piha on hiekkaa. Tontilla on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerroksia. Rakennuksen perustuskivet on todennäköisesti purettu pois.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500100090003	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	1	9	3	2

Katuosoite

Satamakatu 7 ja Kauppakatu 12

Rakennukset

Satamakadun varrella sijaitsee ravintola Kairon 1-kerroksinen puutalo.	Rakennusvuosi	
	1938, terassilaajennus 2003.	
Viite	Perustus	Kellari
	Betoni	☐

Kohdekuvaus

Tontille on merkitty asukkaaksi vuonna 1797 pietarilainen kauppias Nikita Filipov (tontti nro 3). Vuonna 1801 tontilla (nro 3) asui pietarilainen kauppias Trefil Ivatshev. Tontilla on ollut kuusi rakennusta ja siihen on kuulunut oma laitur. Tontin koko on ollut yli 7300 m². Tontti on ulottunut myös nykyisille tonteille 9:2 ja 9:11. Ravintola Kairon sisäpiha rajautuu idässä kalliioon, jonka reunaa on louhittu. Piha on hiekkaa ja nurmikkoa. Pihassa on suorakaiteen muotoinen kiviperustus, joka lienee puretun rakennuksen kivijalka. Pihapiirissä on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500100090007	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	1	9	7	2

Katuosoite

Satamakatu 5

Rakennukset

Tontilla on kaksi peltiverhottua kulkuneuvojen suoja -ja huoltorakennusta.	Rakennusvuosi	
	1968, -	
Viite	Perustus	Kellari
	Betoni	☐

Kohdekuvaus

Tontille on merkitty asukkaaksi vuosina 1797 ja 1801 haminalainen kauppias Feodor Kiselev (tontti nro 2). Tontilla on ollut kolme rakennusta. Sen koko on ollut noin 3400 m². Tontti on ulottunut myös nykyisten tonttien 9:8 ja 9:6 alueelle. Varastorakennusten ja tontin 9:8 välissä on nurmettunut piha, joka laskee kohti Satamakatua. Muu osa tontista on asfaltoitu. Tontti rajautuu idässä kalliioon, jonka reunaa on louhittu. Tontin kaakkoisosassa on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500100090008	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	1	9	8	2

Katuosoite
Laivurinkatu 7

Rakennukset

Laivurinkadun varrella sijaitsee 1-kerroksinen puu- ja 2-kerroksinen kivitalo, jossa on kaupungin satamakonttori. Ulkorakennus on tiiltä.	Rakennusvuosi	
	Puuosa 1882, kiviosa 1904-1914, 1920	
Viite	Perustus	Kellari
Kotkansaari inventointi 1982, merkittävät ympäristöt ja rakennukset.	Kivi	☐

Kohdekuvaus

Tontille on merkitty vuosien 1797 ja 1801 karttoihin haminalaisen kauppiaan, Feodor Kiselevin, tontti (nro 2), jolla on ollut kolme rakennusta. Tontin koko on ollut noin 3400 m². Se on ulottunut myös nykyisten tonttien 9:7 ja 9:6 alueelle. Nykyisten rakennusten väliin jää kivetty piha, joka laskee Satamakadulle. Tontti rajautuu lännessä kallioon, jonka reunaa on louhittu. Pihapiirissä on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500100120001	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	1	12	1	2

Katuosoite
Kauppakatu 2, Papinkatu 6 ja Keskuskatu 9

Rakennukset

Tontilla on kolme 1-kerroksista puutaloa, 4-kerroksinen kivitalo ja 2-kerroksinen asuinrakennus, jonka alakerrassa on autotallit.	Rakennusvuosi	
	1900, 1911, 1920, 1928, 1929	
Viite	Perustus	Kellari
Kotkansaari inventointi 1982, merkittävät ympäristöt ja rakennukset.	Kivi	☐

Kohdekuvaus

Tontilla on osittain sijainnut kivirakenteinen ruutikellari, joka oli varustettu ukkossuojilla ja ympäröity tiilimuurilla. Talojen alla ja Kauppakadun varrella on mahdollisesti säilynyt ruutikellarin jäännöksiä.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500100130003	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	1	13	3	1

Katuosoite	
Isopuisto	

Rakennukset

Pyhän Nikolaoksen kirkko	Rakennusvuosi	
	1801	
Viite	Perustus	Kellari
Kotkansaari inventointi 1982, merkittävät ympäristöt ja rakennukset.	Kivi	☐

Kohdekuvaus

Ruotsinsalmen ortodoksisen kivikirkon vieressä on käytöstä pois jäänyt pieni hautausmaa, joka on aidattu puuaidalla ja pensaille. Aitaus ei noudata hautausmaan alkuperäistä laajuutta. Hautausmaalla on jäljellä 20 hautamuistomerkkiä.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500100180001	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	1	18	1	2

Katuosoite	
Ruotsinsalmenkatu 20	

Rakennukset

Tontilla sijaitsee 5-kerroksinen, punatiilinen kerrostalo.	Rakennusvuosi	
	1980	
Viite	Perustus	Kellari
	Betoni	☐

Kohdekuvaus

Tontille on ulottunut vuosien 1797 ja 1801 karttojen mukaan tontti nro 9, jolla asui laivaston luutnantti, ritari Nikolai Kova_. Tontilla on sijainnut kuusi rakennusta. Kerrostalon alle on jäänyt tontti nro 12, joka on merkitty numerolla 8 vuoden 1801 karttaan. Ruotsinsalmenkadun varrella on nurmikkoa, puita ja pensaita kasvava kerrostalon piha, joka laskee Kauppakadulle päin. Tontin rajalla on iso kivi. Piha-alueella on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia ja katua.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500100180008	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	1	18	8	2

Katuosoite	
Ruotsinsalmenkatu 22	

Rakennukset

Tontilla on 1-kerroksinen puutalo.	Rakennusvuosi	
	1895-1896	
Viite	Perustus	Kellari
Kotkansaari inventointi 1982, merkittävät ympäristöt ja rakennukset.	Kivi	☐

Kohdekuvaus

Tontilla on sijainnut vuoden 1797 kartan mukaan osa tonttia nro 14, jonka asukkaiksi on merkitty 1. divisioonan majoitusmestari ja tykkimies Egor M_. Vuonna 1801 tontin asukkaina olivat amiraliteettiviraston 1. luokan kaleerikirvesmies Jakov Saveljev ja 1. divisioonan kokki Davyd Streltov (tontti nro 5). Tontilla on ollut kaksi rakennusta. Pihapiirissä ovat maaston muodot edelleen nähtävissä. Alueella on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500101290027	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	1	129	27	2

Katuosoite	
Ruukinkadun ja Kalliokadun kulma	

Rakennukset

Tontilla on teollisuusrakennuksia.	Rakennusvuosi	
Viite	Perustus	Kellari
		☐

Kohdekuvaus

Ruukinkadun ja Kalliokadun risteyksestä nousee polku kalliolle, jossa on sijainnut matruusikasarmien puinen keittiörakennus. Paikka on rakentamatonta joutomaata, jonka läpi kulkee voimalinja. Paikalla on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500200240001	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2	24	1	2

Katuosoite

Kirkkokatu 13 ja Kapteeninkatu 20

Rakennukset

Tontilla on 1-kerroksinen puutalo, jossa on toiminut paloasema. Kapteeninkadun puolella on 2-kerroksinen kivitalo. Piharakennus on puuverhoiltu ja pulpettikattoinen.	Rakennusvuosi	
	1898 , 1920, -	
Viite	Perustus	Kellari
Kotkansaari inventointi 1982, merkittävät ympäristöt ja rakennukset.	Kivi	☐

Kohdekuvaus

Suurin osa alueesta oli vuoden 1797 kartan mukaan tonttia nro 49, joka oli tyhjillään vielä vuonna 1801. Tontilla sijaitsi 1820-luvulla kivirakenteinen komendantintalo, joka oli vuonna 1829 Petrovskin rykmentin kappelin ja papin käytössä. Tontille ulottui vuoden 1797 karttojen mukaan myös tontti nro 102, jolla asui entisen 2. merirykmentin majuri. Vuonna 1801 tontti on merkitty numerolla 49. Tuolloin sen asukkaina olivat kenraaliluutnantti ja ritari von Bushen sekä hänen kumppaninsa Elisabet Krestjanovna. Tontti on ulottunut myös nykyisen tontin 24:2 alueelle. Piha-alueella on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500200240002	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2	24	2	2

Katuosoite

Kirkkokatu 11 ja Kaivokatu 19

Rakennukset

Tontilla sijaitsee 4-kerroksinen kerrostalo. Siipirakennuksessa toimii putkiliike.	Rakennusvuosi	
	1909-1914	
Viite	Perustus	Kellari
Kotkansaari inventointi 1982, merkittävät ympäristöt ja rakennukset.	Kivi	☐

Kohdekuvaus

Tontille on ulottunut vuoden 1797 kartan mukaan tontti nro 102, jolla asui entisen 2. merirykmentin majuri. Vuonna 1801 oli asukkaiksi merkitty kenraaliluutnantti ja ritari von Bushen sekä hänen kumppaninsa Elisabet Krestjanovna (tontti nro 49). Sisäpiha on nykyisin paikoitusaluetta ja nurmikenttää. Maasto laskee voimakkaasti Keskuskadulle päin. Pihalla on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500200270003	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2	27	3	2

Katuosoite
Korkeavuorenkatu 6

Rakennukset

Tontilla sijaitsee 2-kerroksinen puutalo.	Rakennusvuosi	
	1878	
Viite	Perustus	Kellari
Kotkansaari inventointi 1982, merkittävät ympäristöt ja rakennukset.	Kivi	☐

Kohdekuvaus

Vuosien 1797 ja 1801 karttojen mukaan tontin läpi on kulkenut lyhyt, kaakko-luodesuuntainen poikkikatu. Sen varrella olleet tontit olivat rakentamattomia. Puutalon pihamaalla on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia katukerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500200280002	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2	28	2	2

Katuosoite
Kotkankatu 15

Rakennukset

-	Rakennusvuosi	
	-	
Viite	Perustus	Kellari
	-	☐

Kohdekuvaus

Kallioiselle viheralueelle, Kotkankadun ja Rautatienkadun kulmaukseen, on ulottunut vuoden 1798 kartan mukaan tontti numero 151, jonka asukas oli matruusi Vasili Fodorov. Vuoden 1801 karttaan tontti oli merkitty numerolla 57. Tuolloin tontilla asui laivaston kapteeniluutnantti Sorokin. Tontilla on ollut yksi rakennus, joka on sijainnut nykyisen huoltamon pihalla. Krimin sodan jälkeen tontilla oli leskirouva Fedotovin talo. Tontilla on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaista katua ja kulttuurikerroksia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500200280004	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2	28	4	2

Katuosoite

Korkeavuorenkatu 10 A

Rakennukset

-	Rakennusvuosi
-	-
Viite	Perustus
-	-
	Kellari
	☐

Kohdekuvaus

Kallioisen viheralueen poikki on kulkenut pohjois-eteläsuuntainen katu. Kotkankadun ja Rautatienkadun kulmaukseen on ulottunut vuoden 1798 kartan mukaan tontti numero 151, jonka asukas oli matruusi Vasili Fodorov. Vuoden 1801 karttaan tontti oli merkitty numerolla 57. Tuolloin tontilla asui laivaston kapteeniluutnantti Sorokin. Tontilla on ollut yksi rakennus, joka on sijainnut nykyisen huoltamon pihalla. Krimin sodan jälkeen tontilla oli leskirouva Fedotovin talo. Tontilla on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaista katua ja kulttuurikerroksia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500200310002	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2	31	2	2

Katuosoite

Korkeavuorenkatu 13

Rakennukset

Tontilla sijaitsee 3-kerroksinen kerrostalo.	Rakennusvuosi
	1950
Viite	Perustus
	Betoni
	Kellari
	☐

Kohdekuvaus

Tontin läpi on kulkenut koillis-lounassuuntainen katu. Sen varrelle on merkitty vuoden 1797 karttaan tontit nro 56 ja 66. Ensimmäinen tonteista oli asumaton. Tontin nro 66 asukas oli tarkastaja Afanasij Tshenok. Kummallakin tontilla oli rakennuksia. Vuoden 1801 karttaan on tontit merkitty numeroilla 101 ja 102. Jälkimmäisen tontin asukas oli everstiluutnantti Tramb_. Tontilla nro 101 asui kapteenin rouva Maria Mihailova ja hänen tyttärensä Aleksandra Feodorova. Tontit ovat ulottuneet myös nykyisen tontin 31:9 puolelle. Nykyisen kerrostalon nurmikkoinen piha nousee kadulle päin. Piha-alueella on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500200310004	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2	31	4	2

Katuosoite
Koulukatu 21

Rakennukset

Puiston paikalta on purettu rakennus.	Rakennusvuosi
	-

Viite	Perustus	Kellari
Kotkansaari inventointi 1982, merkittävät ympäristöt ja rakennukset.	-	☐

Kohdekuvaus

Tontti on rakentamaton viheraluetta, jonka läpi kulkee polku. Tontilla on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisen kanaalin jäänteitä.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500200310009	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2	31	9	2

Katuosoite
Opistokatu 8

Rakennukset

Tontilla on 5-kerroksinen kerrostalo. Sisäpihalla on puinen ulkorakennus.	Rakennusvuosi
	1930

Viite	Perustus	Kellari
Kotkansaari inventointi 1982, merkittävät ympäristöt ja rakennukset.	Kivi	☐

Kohdekuvaus

Tontille on ulottunut vuoden 1797 kartan mukaan tontit nro 56 ja 66. Tontti nro 56 oli asumaton. Tontin nro 66 asukas oli tarkastaja Afanasij Tshenok. Kummallakin tontilla oli rakennuksia. Vuoden 1801 karttaan on tontit merkitty numeroilla 101 ja 102. Jälkimmäisen tontin asukas oli everstiluutnantti Tramb_. Tontilla nro 101 asui kapteenin rouva Maria Mihailova ja hänen tyttärensä Aleksandra Feodorova. Tontit ovat ulottuneet myös nykyisen tontin 31:2 puolelle. Kerrostalon piha on hiekkapäällysteinen ja se nousee kadulle päin. Piha-alueella on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500200310012	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2	31	12	2

Katuosoite

Opistokatu 6

Rakennukset

Tontilla sijaitsee 4-kerroksinen kerrostalo ja autotalli.	Rakennusvuosi	
	1928, 1900?	
Viite	Perustus	Kellari
	Kivi	☐

Kohdekuvaus

Tontin läpi on kulkenut katu. Sen varrelle on vuoden 1797 karttaan merkitty tontit 55 ja 56. Tontti nro 56 oli asumaton ja se ulottui myös nykyisen tontin 31:9 puolelle. Tontilla nro 55 asui kippiari Petr Larionov. Vuoden 1801 karttaan tontit on merkitty numeroilla 100 ja 101. Tontilla nro 100 asui entinen tykistön kapteeni Mihail Ryljaev. Tontilla nro 101 asui kapteenin rouva Maria Mihailova ja hänen tyttärensä Aleksandra Feodorova. Tontilla oli kaksi rakennusta. Kerrostalon piha on hiekkapäälysteinen. Paikoitellen hiekan alla on näkyvissä vanhaa pihakiveystä. Pihan maasto nousee kadulle päin. Kerrostalon pihalla on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500200320007	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2	32	7	2

Katuosoite

Koulukatu 25 ja Rautatienkatu 5

Rakennukset

Tontilla sijaitsee Puhelinyhdistyksen 4-kerroksinen kivitalo, jossa toimii nykyisin sivistystoimen palvelukeskus.	Rakennusvuosi	
	1925	
Viite	Perustus	Kellari
Kymenlaakson rakennuskulttuuri	Kivi	☐

Kohdekuvaus

Tontin läpi kulkenut kanaali lasi Mutalahteen. Vuosien 1797 ja 1801 karttojen mukaan on paikalle ulottuneet tontit nro 109 ja 110. Niiden asukkaiksi oli merkitty alikippari Andrei Afana_v ja alipursimies Stepan Jakovlev, joka asui samalla tontilla 4 vuotta myöhemminkin. Vuonna 1801 tontin 109 asukas oli Ruotsinsalmen satamakonttorin alikanslisti Polevoi, jonka tontilla oli myös kaivo. Tontti rajautuu lännessä kallioon, jota on louhittu Rautatienkadun puolelta. Piha-alue on asfaltoitu. Paikalla on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kulttuurikerroksia ja kanaalin jäänteitä.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500200320008	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2	32	8	1

Katuosoite

Koulukatu 23 ja Korkeavuorenkatu 12

Rakennukset

Tontilta on purettu puurakenteinen kerrostalo, jonka kivijalka on vielä näkyvässä Koulukadun reunassa.	Rakennusvuosi	
	1945	
Viite	Perustus	Kellari
	Kivi	☐

Kohdekuvaus

Tontille on ulottunut vuoden 1797 kartan mukaan tontti nro 111, jonka asukas oli alipursimies F. Trofimov. Vuoden 1801 karttaan on tontti merkitty numerolla 108. Tuolloin sen asukkaana oli Ruotsinsalmen venäläisen koulun oppilas, Andrei Fedorov. Tontilla on ollut yksi rakennus. Krimin sodan jälkeen tontilla oli talonpoika Vasili Kirilovin talo. Tontti on nykyisin rakentamaton ja sitä käytetään paikoitusalueena. Hiekkapiha rajautuu lounaassa kallioon, jonka reunaan on louhittu Korkeavuorenkadun puolelta. Tontilla on todennäköisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia ja rakenteita.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500200320009	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2	32	9	2

Katuosoite

Korkeavuorenkatu 14 ja Pohjoispuistokatu 2

Rakennukset

Tontilla on kaksi 1-kerroksista puurakennusta ja puinen ulkorakennus.	Rakennusvuosi	
	1909 ja 1912	
Viite	Perustus	Kellari
Kotkansaari inventointi 1982, merkittävät ympäristöt ja rakennukset.	Kivi	☐

Kohdekuvaus

Tontille on ulottunut kolme Ruotsinsalmen aikaista tonttia, jotka on merkitty vuoden 1797 karttaan numeroilla 120, 130 ja 109. Vuoden 1801 kartassa tontit ovat saaneet numerot 106, 115 ja 109. Tontilla nro 120 asui alikkipari Vasili Lebedev ja myöhemmin luutnantti Gavril Alashev (tontti nro 106). Rakennus on sijainnut aivan kallion rinteessä, ja pieni ulkorakennus kallion päällä. Tontilla nro 130 asui matruusi Ivan Spitshkin ja kaleerikirvesmies Ilja Saltykov, sekä myöhemmin merirykmentin luutnantti Debek (tontti nro 115). Karttoihin ei ole merkitty rakennuksia. Tontin pohjoisosa on kalliota, joka laskee Korkeavuorenkadulle päin. Piha-alue on osittain hiekkapäällysteinen ja osittain nurmea. Paikalla on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500200370001	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2	37	1	1

Katuosoite
Keskuskatu 30

Rakennukset

Tontilla on sairaalarakennuksia.	Rakennusvuosi	
	1925, 1983, -	
Viite	Perustus	Kellari
	?	☐

Kohdekuvaus

Kotkansaaren sairaalan itäpuolella on metsäinen kalliorinne. Kallion reunaa on lohkottu. Vuoden 1797 kartan mukaan sairaalan alueelle ovat ulottunut tontit nro 116 ja nro 125, joiden asukkaiksi on merkitty parturi Ionov ja matruusi Foma Bata_ov. Vuoden 1801 karttaan tontit on merkitty numeroilla 90 ja 91. Tuolloin tonteilla asui matruusi Ivan Spitshkin ja Egor Krjutshkarev. Kalliorinteen alaosassa on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500202010002	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2	201	2	2

Katuosoite
Keskuskatu 28, Opistokatu 1 ja Keskuskatu 17

Rakennukset

Tontilla sijaitsee 5-kerroksinen koulurakennus ja tasakattoinen, 1-kerroksinen rakennus.	Rakennusvuosi	
	1929, 1980	
Viite	Perustus	Kellari
Kotkansaari inventointi 1982, merkittävät ympäristöt ja rakennukset.	Kivi, betoni	☐

Kohdekuvaus

Tontin läpi on kulkenut leveä, koillis-lounassuuntainen katu, johon yhtyi kaksi kapeaa poikkikatua. Nykyiselle tontille ovat ulottuneet tontit nro 100, 104, 107, 112 ja 149. Näiden asukkaiksi vuoden 1797 karttaan on merkitty tykistön kapteeni Mihail R_, alipursimies Seleznev, laivaston luutnantti Pavel Klaver ja matruusi Ivan Antonov. Tontti 112 oli tyhjiällä. Vuoden 1801 karttaan on tontit merkitty numeroilla 87, 88, 96 ja 97. Niillä asui tykistön tulimestarit Kipitshev ja Bogdanovitsh, matruusi Ivan Spitshkin vaimonsa Anna Dimitrievan kanssa, komissaari Stepanov sekä merirykmentin majoitusmestari Stevin. Ainoastaan tontille nro 104 (88) oli merkitty kaksi rakennusta. Koulurakennuksen edusta on asfaltoitu, muuten piha on hiekkapäällysteinen. Keskuskadun reunassa on puisto. Koulun pihalla on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
2850028710007	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	2	871	7	2

Katuosoite
Satamakatu 2

Rakennukset

Tontilla sijaitsee entinen tavara-asema ja 2-kerroksinen kivitalo.	Rakennusvuosi	
	Kivitalo 1924, -	
Viite	Perustus	Kellari
Kotkansaari inventointi 1982, merkittävät ympäristöt ja rakennukset.	Kivi ja betoni	☐

Kohdekuvaus

VR:n alueella on sijainnut vuoden 1798 kartan mukaan tontti numero 19, jonka asukkaaksi oli merkitty tykistön luutnantti Dedov. Vuoden 1801 karttaan tontti on merkitty numerolla 19. Tuolloin tontilla asui majuri Kyper. Yksi rakennusryhmä on sijainnut tontin itäosassa ja toinen länsiosassa. Tontin pohjoisosassa on ollut pieni lahti, joka on myöhemmin täytetty. Satamakadun ja rautatien välissä on mereen päin laskeva rinne, jossa kasvaa lehtipuita. Rinteessä on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500300500003	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	3	50	3	2

Katuosoite
Kaivokatu 13 ja Kymenlaaksonkatu 8

Rakennukset

Tontilla sijaitsee 6-kerroksinen kerrostalo ja autotalli	Rakennusvuosi	
	1955, 1955	
Viite	Perustus	Kellari
	Betoni	☐

Kohdekuvaus

Paikalla on sijainnut vuoden 1797 kartan mukaan tontti nro 33, jonka asukkaina olivat alipursimiehet Leontij Petrov ja Kondratij Ermolin. Vuonna 1801 tontin asukkaaksi oli merkitty haminalainen kauppias Feodor Kiselev (tontti nro 123). Tontilla on sijainnut kaksi rakennusta. Kerrostalon piha on osittain nurmikkona ja osittain hiekkapäällysteisenä paikoitusalueena. Maasto laskee lounaaseen. Piha-alueella on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500300510001	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	3	51	1	2

Katuosoite

Kymenlaaksonkatu 9 ja Kapteeninkatu 12

Rakennukset

Tontilla sijaitsee kaksi 4-kerroksista kerrostaloa.	Rakennusvuosi	
	1954	
Viite	Perustus	Kellari
	Betoni	☐

Kohdekuvaus

Tontin läpi on kulkenut lounas-kollisuuntainen katu merisairaalasta Pyhän Nikolaoksen kirkolle. Tontille ulottui vuoden 1797 kartan mukaan tontti nro 118, jonka asukkaana oli alipursimies Petr S_. Vuonna 1801 tontin asukkaaksi oli merkitty soutuaiivaston kirjuri Ivan Afanasjev (tontti nro 158). Tontilla on sijainnut yksi rakennus. Kerrostalojen hiekkapäälysteisen pihan maasto laskee lounaaseen. Piha-alueella on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500300510002	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	3	51	2	2

Katuosoite

Kymenlaaksonkatu 7 ja Kaivokatu 11

Rakennukset

Tontilla sijaitsee tiilinen, 4-kerroksinen kerrostalo.	Rakennusvuosi	
	1954	
Viite	Perustus	Kellari
	Betoni	☐

Kohdekuvaus

Tontin läpi on kulkenut lounas-kollisuuntainen katu merisairaalasta Pyhän Nikolaoksen kirkolle. Tontille ulottui vuoden 1797 kartan mukaan tontti nro 124, jonka asukkaina olivat kirjuri Jakov Ivanov, Ruotsinsalmen konttorin kanslisti Jakov S_, matruusit Mihailo Rakov ja Eudokim Mihail_, alipursimiehet Osip_ ja Gavril S_, sekä tilkitsijä Mihail Ivanov. Vuonna 1801 tontin asukkaaksi oli merkitty tykistövaruskunnan 6. komppanian joukkuekapteeni Dehov (tontti nro 159). Tontilla on sijainnut kaksi rakennusta ja kaivo. Kerrostalojen hiekkapäälysteisen pihan maasto laskee lounaaseen. Piha-alueella on mahdollisesti säilynyt Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia.

Kiinteistötunnus	Kunta
28500400690003	KOTKA

Kuntanumero	Kaupunginosa	Kortteli	Tontti	Arkeologinen mielenkiinto
285	4	69	3	1

Katuosoite
Opintie 4 ja Heikinkatu 5

Rakennukset		
-	Rakennusvuosi	
	-	
Viite	Perustus	Kellari
	-	☐

Kohdekuvaus

Tällä hetkellä rakentamattomalla tontilla on sijannut merisairaalan talousrakennuksia. Tontin eteläosassa on vielä näkyvissä vastaanotto- tai keittiö- ja leipomorakennuksen kivijalkaa sekä sen uuninperustuksia. Talousvaraston paikka on tutkittu vuosina 2006 ja 2007. Tontin eteläosassa on säilynyt Ruotsinsalmen merisairaalan aikaisia rakenteita ja kerrostumia.